

Baltic Institute of Social Sciences

**ANO konvencijas par personu ar invaliditāti
tiesībām monitorings
2010 – 2014**

PAŠVALDĪBU APTAUJAS REZULTĀTI

Pasūtītājs:

Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs

Veicējs:

Nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”

Rīga, 2015

Saturs

Ievads	3
1. Normatīvais regulējums	6
2. Informācijas pieejamība	7
3. Sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti	10
4. Vides pieejamība	14
5. Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība	19
6. Bērni ar invaliditāti	22
7. Sievietes un meitenes ar invaliditāti	24
8. Nodarbinātība	25
9. Prioritārās darba jomas personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanā	27
10. Labās prakses piemēri	30

Ievads

ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringa ietvaros Latvijas Republikas Tiesībsarga birojs 2014. gadā ir veicis Latvijas pašvaldību aptauju. Tajā tika aptvertas visas (119) Latvijas Republikas pašvaldības. Kā aptaujas metode tika izmantota pašreizpildāmā anketa, kura tika nosūtīta katrai pašvaldībai, nepieciešamības gadījumā sniedzot atsauci uz normatīvo regulējumu, kurā izteiktās prasības pašvaldībām būtu jāievēro. Turpmākais ziņojums ir balstīts tikai uz pašvaldību sniegto situācijas pašvērtējumu. Ne Tiesībsarga birojs, ne nodibinājums „Baltic Institute of Social Sciences”, kurš apkopoja pašvaldību aptaujas datus, nav veicis faktiskās situācijas pārbaudi pašvaldībās uz vietas.

Aptaujas anketā tika aplūkotas desmit tēmu grupas, atbilstoši kurām ir strukturēts šis ziņojums:

- Pašvaldību normatīvajā regulējumā ietvertie atbalsta pasākumi personām ar invaliditāti,
- Informācijas pieejamība personām ar invaliditāti,
- Pašvaldības sadarbība ar personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām,
- Vides pieejamība pašvaldībā,
- Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība,
- Bērni ar invaliditāti,
- Sievietes un meitenes ar invaliditāti,
- Nodarbinātība,
- Pašvaldības prioritārās darba jomas personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanā,
- Labās prakses piemēri.

Pašvaldības sniedza informāciju par pārskata periodu no 2010.gada 31.marta līdz 2013.gada 31.decembrim. Minētais periods tika izvēlēts, lai pielīdzinātu iegūto informāciju Latvijas Republikas sākotnējam ziņojumam par Apvienoto Nāciju Organizācijas 2006.gada 31.decembra Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu Latvijā laikposmā no 2010.gada 31.martam līdz 2013.gada 31.decembrim.

Lai raksturotu dažāda lieluma pašvaldību situāciju darbā ar personām ar invaliditāti, pašvaldības tika sagrupētas atbilstoši statistiskajiem reģioniem atbilstoši 2004.gada 28.aprīļa Ministru Kabineta rīkojumam Nr.271 „Par Latvijas Republikas statistiskajiem reģioniem un tajos ietilpstošajām administratīvajām vienībām” (skat. 1. tabulu) un pašvaldību apdzīvotības tipa raksturojumam. Pētījuma vajadzībām pašvaldības tika apvienotas trīs apdzīvotības tipa grupās – republikas nozīmes pilsētas, novadi ar pilsētas teritoriju (novadā ir vismaz viena pilsēta) un novadi ar lauku teritoriju (novadu veido tikai lauku teritorija) (skat. 2. tabulu).

1. tabula. Pašvaldību sadalījums pa statistiskajiem reģioniem

Reģions	Reģionā ietilpstošās pašvaldības
Rīgas statistiskais reģions	Rīga
Pierīgas statistiskais reģions	Alojas novads, Ādažu novads, Babītes novads, Baldones novads, Carnikavas novads, Engures novads, Garkalnes novads, Ikšķiles novads, Inčukalna novads, Jaunpils novads, Jūrmala, Kandavas novads, Krimuldas novads, Ķeguma novads, Ķekavas novads, Lielvārdes novads, Limbažu novads, Mālpils novads, Mārupes novads, Ogres novads, Olaines novads, Ropažu novads, Salacgrīvas novads, Salaspils novads, Saulkrastu novads,

Reģions	Reģionā ietilpstošās pašvaldības
	Sējas novads, Siguldas novads, Stopiņu novads, Tukuma novads
Vidzemes statistiskais reģions	Alūksnes novads, Amatas novads, Apes novads, Beverīnas novads, Burtnieku novads, Cesvaines novads, Cēsu novads, Ērgļu novads, Gulbenes novads, Jaunpiebalgas novads, Kocēnu novads, Līgatnes novads, Lubānas novads, Madonas novads, Mazsalacas novads, Naukšēnu novads, Pārgaujas novads, Priekuļu novads, Raunas novads, Rūjienas novads, Smiltenes novads, Strenču novads, Valkas novads, Valmiera, Varakļānu novads, Vecpiebalgas novads
Kurzemes statistiskais reģions	Aizputes novads, Alsungas novads, Brocēnu novads, Dundagas novads, Durbes novads, Grobiņas novads, Kuldīgas novads, Liepāja, Mērsraga novads, Nīcas novads, Pāvilostas novads; Priekules novads, Rojas novads, Rucavas novads, Saldus novads, Skrundas novads, Talsu novads, Vaiņodes novads, Ventspils, Ventspils novads
Zemgales statistiskais reģions	Aizkraukles novads, Aknīstes novads, Auces novads, Bauskas novads, Dobeles novads, Iecavas novads, Jaunjelgavas novads, Jelgava, Jelgavas novads, Jēkabpils, Jēkabpils novads, Kokneses novads, Krustpils novads, Neretas novads, Ozolnieku novads, Pļaviņu novads, Rundāles novads, Salas novads, Skrīveru novads, Tērvetes novads, Vecumnieku novads, Viesītes novads
Latgales statistiskais reģions	Aglonas novads, Baltinavas novads, Balvu novads, Ciblas novads, Dagdas novads, Daugavpils, Daugavpils novads, Ilūkstes novads, Kārsavas novads, Krāslavas novads, Līvānu novads, Ludzas novads, Preiļu novads, Rēzekne, Rēzeknes novads, Riebiņu novads, Rugāju novads, Vārkavas novads, Viļakas novads, Viļānu novads, Zilupes novads

2. tabula. Pašvaldību sadalījums pēc apdzīvotības tipa

Apdzīvotās vietas tips	Ietilpstošās pašvaldības
Republikas nozīmes pilsētas	Rīga, Daugavpils, Liepāja, Jūrmala, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Valmiera un Jēkabpils
Novadi ar pilsētas teritoriju	Aizkraukles novads, Aizputes novads, Aknīstes novads, Alojās novads, Alūksnes novads, Apes novads, Auces novads, Baldones novads, Balvu novads, Bauskas novads, Brocēnu novads, Cēsu novads, Cesvaines novads, Dagdas novads, Dobeles novads, Durbes novads, Engures novads, Grobiņas novads, Gulbenes novads, Ikšķiles novads, Ilūkstes novads, Inčukalna novads, Jaunjelgavas novads, Kandavas novads, Kārsavas novads, Krāslavas novads, Kuldīgas novads, Ķeguma novads, Ķekavas novads, Lielvārdes novads, Līgatnes novads, Limbažu novads, Līvānu novads, Lubānas novads, Ludzas novads, Madonas novads, Mazsalacas novads, Ogres novads, Olaines novads, Pāvilostas novads, Pļaviņu novads, Preiļu novads, Priekules novads, Rūjienas novads, Salacgrīvas novads, Salaspils novads, Saldus novads, Saulkrastu novads, Siguldas novads, Skrundas novads, Smiltenes novads, Strenču novads, Talsu novads, Tērvetes novads, Tukuma novads, Valkas novads, Varakļānu novads, Ventspils novads, Viesītes novads, Viļakas novads, Viļānu novads, Zilupes novads
Novadi ar lauku teritoriju	Ādažu novads, Aglonas novads, Alsungas novads, Amatas novads, Babītes novads, Baltinavas novads, Beverīnas novads, Burtnieku novads, Carnikavas novads, Ciblas novads, Daugavpils novads, Dundagas novads, Ērgļu novads, Garkalnes novads, Iecavas novads, Jaunpiebalgas

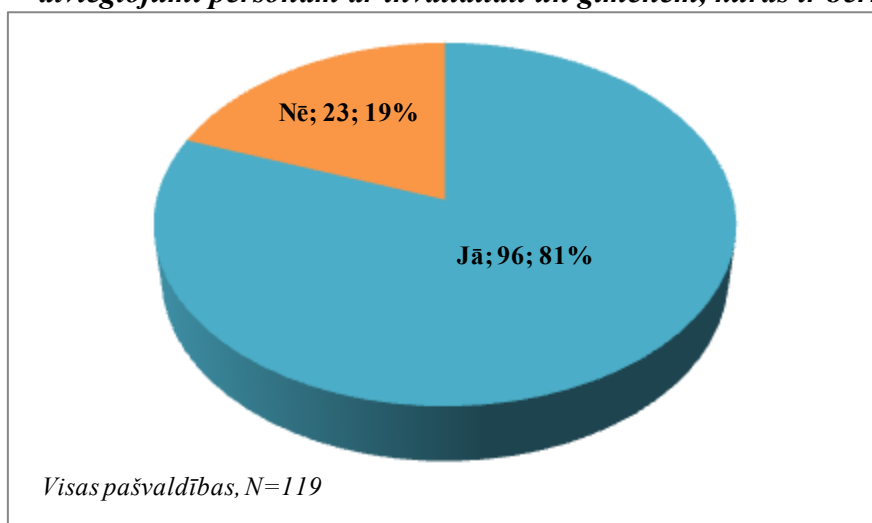
Apdzīvotās vietas tips	Ietilpstošās pašvaldības
	novads, Jaunpils novads, Jēkabpils novads, Jelgavas novads, Kocēnu novads, Kokneses novads, Krimuldas novads, Krustpils novads, Mālpils novads, Mārupes novads, Mērsraga novads, Naukšēnu novads, Neretas novads, Nīcas novads, Ozolnieku novads, Pārgaujas novads, Priekuļu novads, Raunas novads, Rēzeknes novads, Riebiņu novads, Rojas novads, Ropažu novads, Rucavas novads, Rugāju novads, Rundāles novads, Salas novads Sējas novads, Skrīveru novads, Stopiņu novads, Vaiņodes novads, Vārkavas novads, Vecpiebalgas novads, Vecumnieku novads

1. Normatīvais regulējums

ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitoringa ietvaros iesākumā tika noskaidrots, vai pašvaldību izdotajos un spēkā esošajos normatīvajos aktos ir noteiktas īpašas priekšrocības, atbalsta pasākumi vai atvieglojumi personām ar invaliditāti, ģimenēm, kurās ir bērns ar invaliditāti, tostarp aizbildņiem un audžuģimenēm. 81% pašvaldību pārstāvju norāda, ka viņu pašvaldību izdotajos un spēkā esošajos normatīvajos aktos šādas priekšrocības ir noteiktas (skat. 1. attēlu). Savukārt 19% pašvaldību pārstāvju atzīst, ka viņu pašvaldību normatīvajos aktos nav ietverts nekas no minētā.

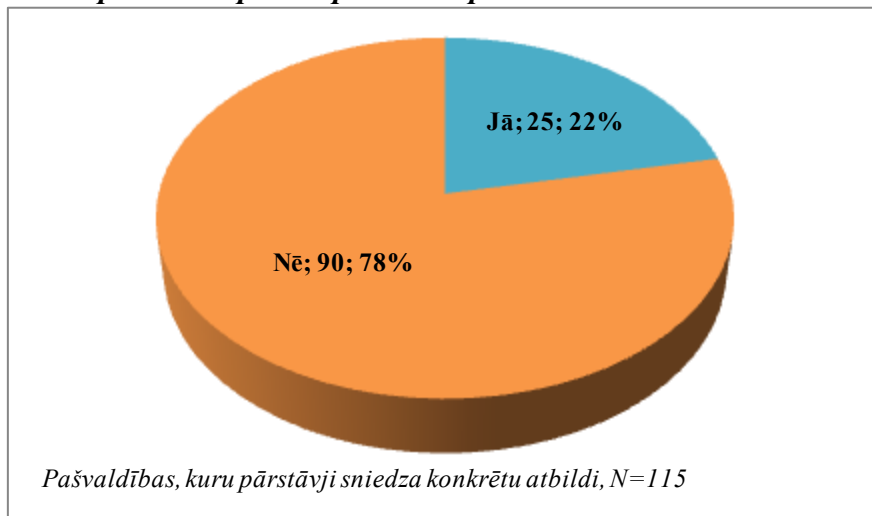
Kā liecina pašvaldību pārstāvju sniegtā informācija, spēkā esošie normatīvie akti personām ar invaliditāti paredz dažāda veida pabalstus, piemēram, apģērba iegādei, aprūpes vai kopšanas nodrošināšanai, ārkārtas situāciju (stihisku nelaimju) novēršanai, ārstēšanās un medicīnas pakalpojumu apmaksai, dzīvesvietas komunālo maksājumu segšanai vai malkas iegādei, ēdināšanas nodrošināšanai skolās, pirmsskolas izglītības iestādēs vai pārtikas iegādei, sociālās rehabilitācijas nodrošināšanai, transporta pakalpojumu nodrošināšanai un citiem mērķiem. Pašvaldību normatīvais regulējums paredz iespēju personām ar invaliditāti saņemt atvieglojumus nekustamā īpašuma nodoklim un braukšanas maksas atvieglojumus sabiedriskajā transportā, kā arī pašvaldību galvojumu studiju vai studējošā kredīta saņemšanai.

1. attēls. Pašvaldību normatīvajos aktos ir noteiktas īpašas priekšrocības, atbalsta pasākumi vai atvieglojumi personām ar invaliditāti un ģimenēm, kurās ir bērns ar invaliditāti

22% pašvaldību pārstāvji norāda, ka viņu pašvaldībās vai pašvaldību iestāžu izstrādātajos krīzes situāciju – ārkārtas humāno situāciju, ugunsgrēku un dabas katastrofu – novēršanas rīcības plānos ir paredzēti speciāli pasākumi personu ar invaliditāti aizsardzībai un drošībai (skat. 2. attēlu). Pašvaldības pārstāvju sniegtā informācija liecina, ka tie lielākoties ir vienreizēji pabalsti, retāk izmitināšana krīzes centrā vai citviet, nodrošināšana ar apģērbiem un sadzīvei nepieciešamiem priekšmetiem. Dažās pašvaldībās, piemēram, Baldones, Jaunjelgavas un Salaspils novados krīzes situāciju novēršanas rīcības plānos atrunāta personu ar invaliditāti uzraudzības un evakuācijas kārtība. Tomēr lielākā daļa pašvaldību pārstāvju (78%) atzīst, ka krīzes situāciju novēršanas rīcības plānos nav speciālu pasākumu personu ar invaliditāti aizsardzībai un drošībai.

2. attēls. Pašvaldību/pašvaldības iestāžu izstrādātajos krīzes situāciju novēršanas rīcības plānos ir paredzēti speciāli pasākumi personu ar invaliditāti aizsardzībai un drošībai

2. Informācijas pieejamība

19% pašvaldību, pēc to pārstāvju teiktā, ir nodrošinājusi plānošanas dokumentu un saistošo dokumentu pieejamību alternatīvos veidos, proti, ir pieejama tādos formātos, kas atbilst dažādiem invaliditātes veidiem, savukārt 81% pašvaldību tas netiek nodrošināts. Saskaņā ar ANO Konvencijas 21. pantu alternatīvie komunikācijas veidi un līdzekļi personām ar invaliditāti ir zīmju valoda, Braila raksts, pastiprinošie un alternatīvie komunikācijas veidi un citi pieejamie komunikācijas līdzekļi, veidi un formāti¹. Tomēr jānorāda, ka šie dati ir maz ticami – pašvaldību pārstāvju atbilžu analīze rāda, ka jautājums nav izprasts pēc būtības. Kā rāda 3. attēls, 35% pašvaldību ir norādījušas, ka to mājas lapām ir burtu palielināšanas iespējas, kas atbilst alternatīvo veidu definīcijai. Tādējādi vismaz 35% pašvaldību plānošanas dokumenti ir pieejami alternatīvos veidos, kas ir vairāk, nekā atzinuši paši aptaujātie. Vienlaikus daļa pašvaldību pārstāvju, kuri snieguši pozitīvu atbildi, kā alternatīvos veidus norāda dokumentu publicēšanu pašvaldības mājas lapā vai vietējā laikrakstā, kas savukārt nav uzskatāma par dokumentu pieejamības nodrošināšanu alternatīvā veidā.

Lielākā daļa pašvaldību pārstāvju (97%) norāda, ka informācijas par pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem pieejamību personām ar invaliditāti nodrošina, sniedzot to dažādos veidos (skat. 3. attēlu). Piemēram, 98% gadījumu informācija par sniegtajiem pakalpojumiem tiek izplatīta ar vietējā laikraksta starpniecību, 86% gadījumu informācija tiek izvietota informatīvā stendā pašvaldību telpās, bet 77% gadījumu informācija tiek sniegta konsultāciju laikā, ņemot vērā personu ar invaliditāti vajadzības. 49% gadījumu pašvaldības informāciju par sniegtajiem pakalpojumiem izplata ar bukletu un brošūru starpniecību un 20% gadījumu – ar plakātu starpniecību. 18% gadījumu pašvaldības informācijas pieejamību nodrošina citā veidā, piemēram, publicējot savā mājas lapā, sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti vai personas pensijas vecumā, vai rīkojot informatīvos seminārus iedzīvotājiem.

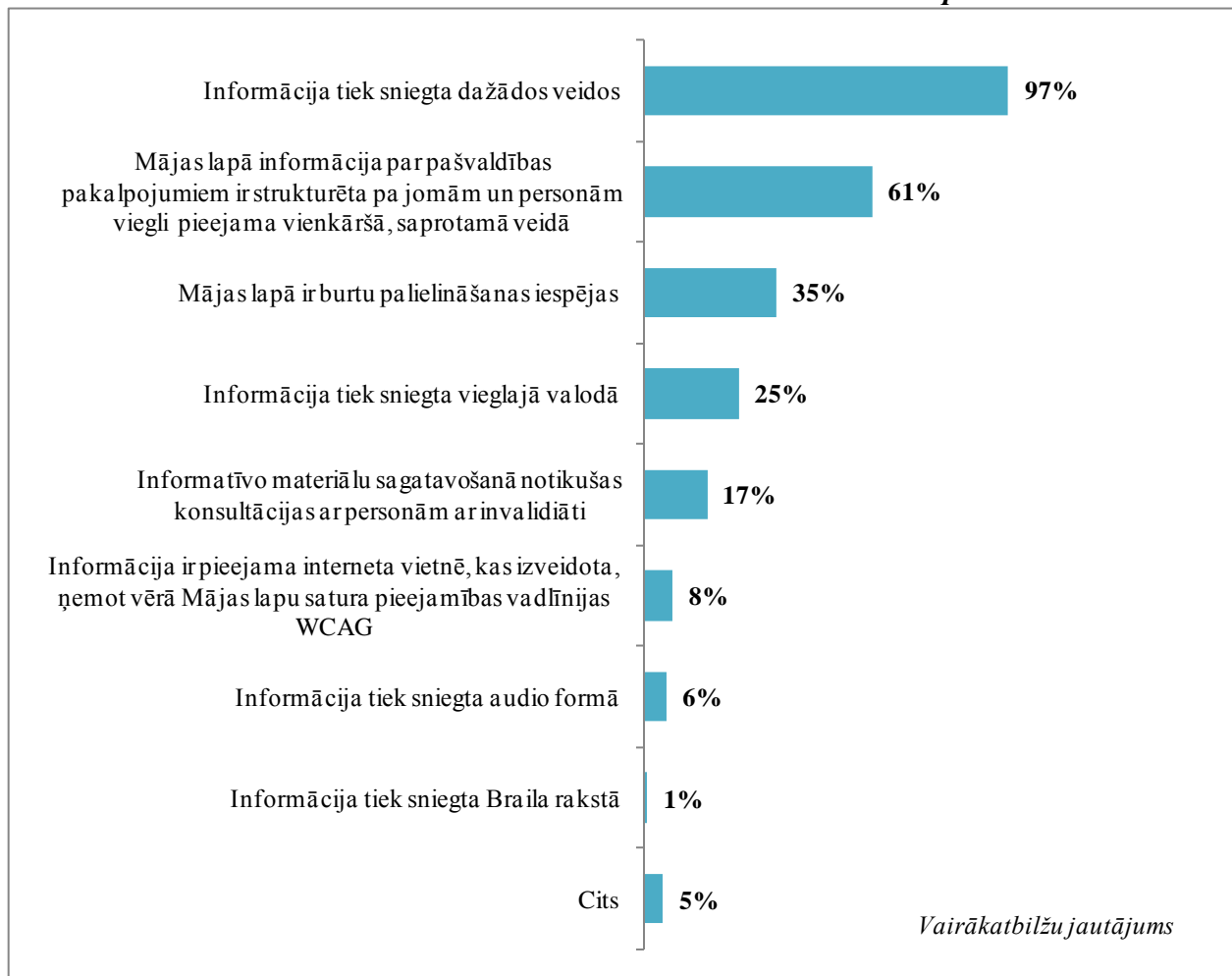
Raksturojot informācijas pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti, 61% pašvaldību pārstāvju norāda, ka pašvaldību mājas lapās informācija par pakalpojumiem ir strukturēta pa jomām un personām viegli pieejama vienkāršā, saprotamā veidā. 35% pašvaldību darbinieku atzīmē to, ka

¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām.
Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=205328>

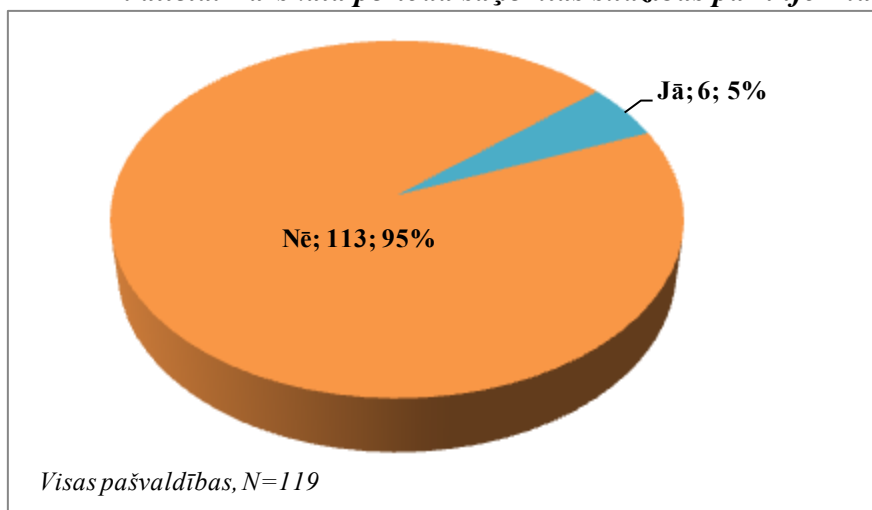
pašvaldību mājas lapās ir burtu palielināšanas iespējas, bet 25% to, ka informācija tiek sniegta vieglā valodā. 17% pašvaldību darbinieku uzsver, ka informācijas sagatavošanas laikā ir bijušas konsultācijas ar personām ar invaliditāti. Salīdzinoši reti pašvaldību darbinieki, raksturojot informācijas pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti, norāda, ka informācija ir izvietota interneta vietnēs, kas izveidotas, ņemot vērā Mājas lapu satura pieejamības vadlīnijas WCAG (8%), un to, ka informācija tiek sniegta audio formā (6%) vai Braila rakstā (1%). Informāciju audio formātā sniedz Rīgas, Liepājas, Jelgavas un Ventspils pilsētu un Carnikavas, Salaspils un Tukuma novadu pašvaldības, savukārt Braila rakstā – tikai Liepājas pilsētas pašvaldība.

Kopumā aptaujas rezultāti parāda, ka republikas nozīmes pilsētu pašvaldības salīdzinoši biežāk nekā novadi savās mājas lapās nodrošina burtu palielināšanas iespējas (republikas nozīmes pilsētas – 67%, novadi ar pilsētas teritoriju – 34%, novadi ar lauku teritoriju – 31%), kā arī informāciju sniedz audio formā (republikas nozīmes pilsētas – 44%, novadi ar pilsētas teritoriju – 3%, novadi ar lauku teritoriju – 2%). Pašvaldību pārstāvju sniegtā informācija liecina, ka republikas nozīmes pilsētu un novadu ar pilsētas teritoriju pašvaldības salīdzinoši biežāk arī, sagatavojot informatīvos materiālus, konsultējas ar personām ar invaliditāti (republikas nozīmes pilsētas – 33%, novadi ar pilsētas teritoriju – 21%, novadi ar lauku teritoriju – 8%).

3. attēls. Tas, kā pašvaldības nodrošina informācijas par sniegtajiem pakalpojumiem pieejamību personām ar invaliditāti

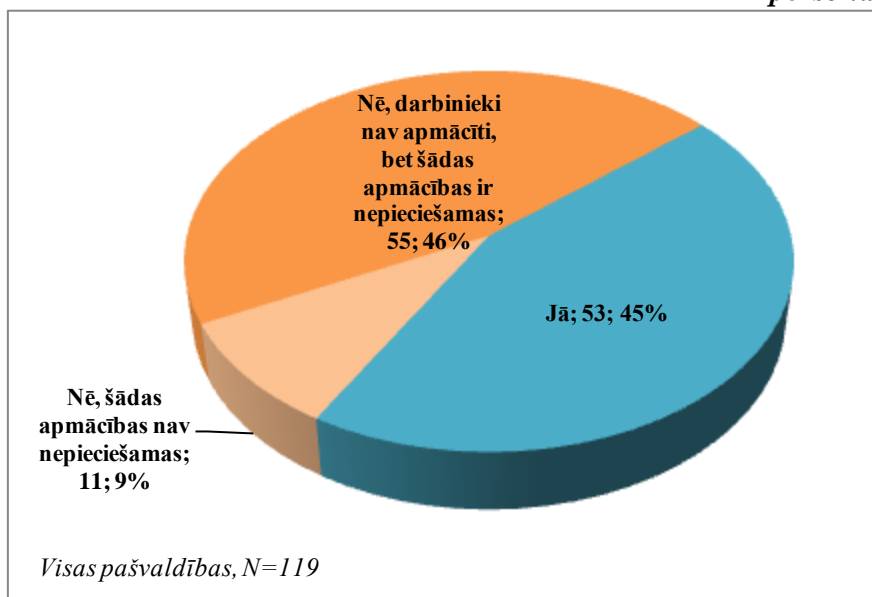

4. attēlā. Pārskata periodā saņemtas sūdzības par informācijas pieejamību

Kā redzams 4. attēlā, pārskata periodā – no 2010. gada 31. marta² līdz 2013. gada beigām – tikai 5% pašvaldību, pēc to pārstāvju teiktā, ir saņēmušas sūdzības par informācijas pieejamību. Par šajā laikā saņemto sūdzību skaitu informēja tikai atsevišķu pašvaldību pārstāvji – piemēram, Alūksnes novadā saņemtas 30 mutiskas sūdzības, Skrīveru novadā – divas sūdzības un Kārsavas novadā – viena sūdzība.

5. attēls. Pašvaldību darbinieki, kuri sniedz konsultācijas iedzīvotājiem, ir apmācīti darbam ar personām ar invaliditāti

45% pašvaldību pārstāvju norāda – pašvaldību darbinieki, kuri sniedz konsultācijas iedzīvotājiem, ir apmācīti darbam ar personām ar invaliditāti, to skaitā ar personām ar redzes, dzirdes un intelektuāliem traucējumiem (skat. 5. attēlu). Būtiski piebilst, ka pašvaldību pārstāvji jautājumu par darbinieku sagatavotību darbam ar personām ar invaliditāti izpratuši dažādi. Daļa pašvaldību pārstāvju savu vērtējumu izteikusi par visu pašvaldības darbinieku sagatavotību, savukārt citi vērtējusi tikai pašvaldību sociālo darbinieku sagatavotību. Vienlaikus atšķiras arī sniegto atbilžu variantu interpretācija. Gan sniedzot atbildi, ka darbinieki ir apmācīti, gan atzīstot, ka nav apmācīti,

² Stājās spēkā Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām.

pašvaldību darbinieki atsaucas uz sociālā dienesta darbinieku augstskolā iegūto izglītību, kuras ietvaros ir iekļauta apmācība darbam ar personām ar invaliditāti.

Aptaujas rezultāti parāda, ka biežāk pozitīvu vērtējumu par darbinieku sagatavotību darbam ar personām ar invaliditāti sniedz republikas nozīmes pilsētu pašvaldību pārstāvji (republikas nozīmes pilsētas – 67%, novadi ar pilsētas teritoriju – 42%, novadi ar lauku teritoriju – 44%).

55% pašvaldību pārstāvju uzskata, ka pašvaldību darbinieki nav apmācīti darbam ar personām ar invaliditāti. Tajā pašā laikā viedoklis par speciālu apmācību nepieciešamību atšķiras – 46% pašvaldību apmācības būtu nepieciešamas, bet 9% pašvaldību nebūtu nepieciešamas. To, ka apmācības darbam ar personām ar invaliditāti nebūtu nepieciešamas norāda Alsungas, Amatas, Burtnieku, Ciblas, Durbes, Engures, Jelgavas, Limbažu, Mazsalacas, Valkas un Vecpiebalgas novadu pārstāvji. Vairākos gadījumos pašvaldību pārstāvji norādījuši, ka, lai gan sociālā dienesta darbinieki ir apmācīti darbam ar personām ar invaliditāti, šāda apmācība būtu nepieciešama citiem pašvaldību darbiniekiem, piemēram, sabiedrisko attiecību speciālistiem, lietvežiem u.tml.

3. Sadarbība ar personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām

Laika periodā no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada decembrim 81% pašvaldību ir sniegusi atbalstu nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti. Kā redzams 6. attēlā, pašvaldības lielākoties sniegušas finansiālu atbalstu pasākumu rīkošanai (66%), piešķirušas telpas (56%) un nodrošinājušas transporta pakalpojumus (54%).

Minēto atbalstu nevalstiskajām organizācijām salīdzinoši biežāk pārskata periodā sniegušas republikas nozīmes pilsētu pašvaldības – finansiālais atbalsts pasākumu rīkošanai sniegts visās republikas nozīmes pilsētās (novadi ar pilsētas teritoriju – 65%, novadi ar lauku teritoriju – 60%), telpas piešķirtas 89% gadījumu (novadi ar pilsētas teritoriju – 61%, novadi ar lauku teritoriju – 44%) un transporta pakalpojumi nodrošināti 78% gadījumu (novadi ar pilsētas teritoriju – 60%, novadi ar lauku teritoriju – 42%).

40% pašvaldību personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām ir sniegušas konsultatīvo atbalstu, piemēram, projektu iesniegšanai un sagatavošanai, bet 39% pašvaldību ir sniegušas organizatorisko atbalstu. Nevalstiskām organizācijām konsultatīvais atbalsts biežāk sniegts republikas nozīmes pilsētās (republikas nozīmes pilsētas – 78%, novadi ar pilsētas teritoriju – 39%, novadi ar lauku teritoriju – 33%), savukārt organizatoriskais atbalsts biežāk – republikas nozīmes pilsētās un novados ar pilsētas teritoriju (republikas nozīmes pilsētas – 56%, novadi ar pilsētas teritoriju – 45%, novadi ar lauku teritoriju – 27%).

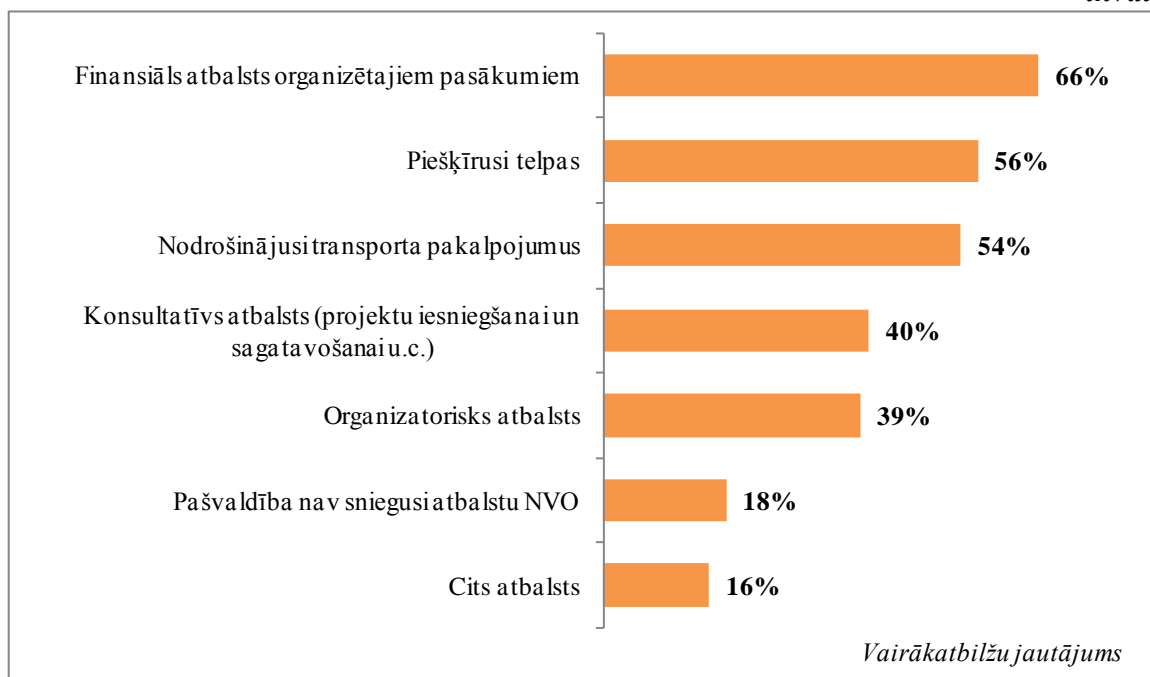
Aplūkojot aptaujas rezultātus reģionālā griezumā, redzams, ka Latgales reģionā salīdzinoši biežāk nekā citos reģionos nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti, sniegts finansiālais atbalsts to organizētajiem pasākumiem, savukārt Kurzemes reģionā salīdzinoši biežāk nekā citviet nevalstiskajām organizācijām piešķirtas telpas. Kurzemes un Latgales reģionos arī salīdzinoši biežāk nekā pārējos reģionos nodrošināti transporta pakalpojumi. Par cita veida nevalstiskajām organizācijām sniegto atbalstu nav novērojamas statistiski nozīmīgas atšķirības reģionālā griezumā.

16% pašvaldības personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām sniegušas cita veida atbalstu. Piemēram, Dagdas, Kuldīgas un Valkas novadu pašvaldības ir sniegušas finansiālu atbalstu telpu īrei, telpu uzturēšanai, komunālajiem maksājumiem vai malkas iegādei. Preiļu un Stopiņu novadu pašvaldības ir sniegušas finansiālu atbalstu tehnisko palīglīdzekļu iegādei. Vairākās pašvaldībās – piemēram, Kuldīgas, Mērsraga, Siguldas un Skrundas novados – ir nodrošināts

līdzfinansējums nevalstisko organizāciju projektiem. Jūrmalas un Liepājas pilsētu pašvaldības ir organizējušas projektu konkursus nevalstisko organizāciju aktivitāšu atbalstam. Savukārt Salaspils novada pašvaldība devusi iespēju izmantot mobilo kāpurķēžu pacēlāju vides pieejamības nodrošināšanai.

Savukārt 18% pašvaldību pārstāvji atzīst, ka laika periodā no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada decembrim atbalsts personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām nav sniegts. To atzinuši Aglonas, Aknīstes, Baldones, Brocēnu, Burtnieku, Cīblas, Engures, Garkalnes, Jaunpils, Kārsavas, Kocēnu, Ķeguma, Līgatnes, Mazsalacas, Neretas, Pārgaujas, Ropažu, Rūjienas, Saulkrastu, Skrīveru un Vaiņodes novadu pārstāvji. Pašvaldības norāda trīs negatīvās atbildes iemeslus, pirmkārt, konkrētajā pašvaldībā nav personu ar invaliditāti pārstāvošas organizācijas, otrkārt, pašvaldībā nevalstiskās organizācijas nav vispār; vai, treškārt, nav bijis pieprasījums.

6. attēls. Pašvaldību sniegtais atbalsts nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv personas ar invaliditāti

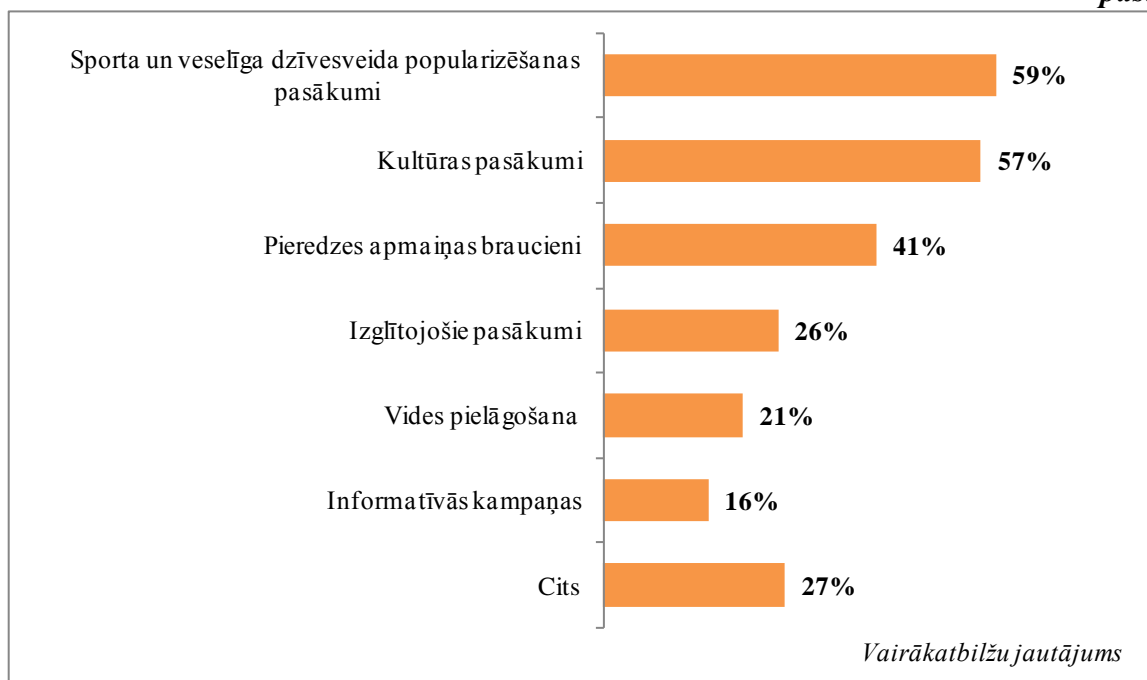
Laika periodā no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada decembrim vairāk kā puse pašvaldību atbalstījusi personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju rīkotos sporta un veselīga dzīvesveida popularizēšanas pasākumus (59%) (skat. 7. attēlu). Pašvaldības atbalstījušas veselības veicināšanas aktivitātes (piemēram, ārstniecisko vingrošanu, nūjošanu, peldēšanu un jāšanu), dažādus rehabilitācijas pasākumus (piemēram, reitterapiju, fizioterapiju, mūzikas terapiju un psihologu), kā arī ikgadējos sporta notikumus (piemēram, sporta spēles, velobraucienus). Salīdzinoši biežāk nevalstisko organizāciju rīkotie sporta un veselīga dzīvesveida popularizēšanas pasākumi atbalstīti republikas nozīmes pilsētās un novados ar pilsētas teritoriju (republikas nozīmes pilsētas – 78%, novadi ar pilsētas teritoriju – 65%, novadi ar lauku teritoriju – 46%).

Vairāk kā puse pašvaldību atbalstījusi arī personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju rīkotos kultūras pasākumus (57%) – piemēram, gadskārtu svētku pasākumus, konkrētu dienu – Baltā spieķa dienas, Diabēta dienas, Starptautiskās invalīdu dienas, Veco ļaužu dienas, Vispasaules nedzirdīgo dienas vai citu – atzīmēšanas pasākumus, organizāciju pašdarbības kolektīvu koncertus, izstādes, kā arī ieejas biļetes organizāciju pārstāvjiem dažādos kultūras pasākumos.

41% pašvaldību ir atbalstījusi personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju rīkotos pieredzes apmaiņas braucienus – pārsvarā izglītojošus un atpūtas braucienus pa Latviju, retāk

braucienus uz ārvalstīm. 26% pašvaldību ir atbalstījuši organizāciju rīkotos izglītojošos pasākumus, piemēram, dažādus seminārus un lekcijas, radošās darbnīcas, kā arī rokdarbu, floristikas, kulinārijas un cita veida pulciņus. Salīdzinoši biežāk pieredzes apmaiņas braucieni atbalstīti republikas nozīmes pilsētās un novados ar pilsētas teritoriju (republikas nozīmes pilsētas – 56%, novadi ar pilsētas teritoriju – 47%, novadi ar lauku teritoriju – 30%), savukārt izglītojošie pasākumi – republikas nozīmes pilsētās (republikas nozīmes pilsētas – 56%, novadi ar pilsētas teritoriju – 25%, novadi ar lauku teritoriju – 22%).

7. attēls. Pašvaldību atbalstītie nevalstisko organizāciju, kas pārstāv personas ar invaliditāti, pasākumi

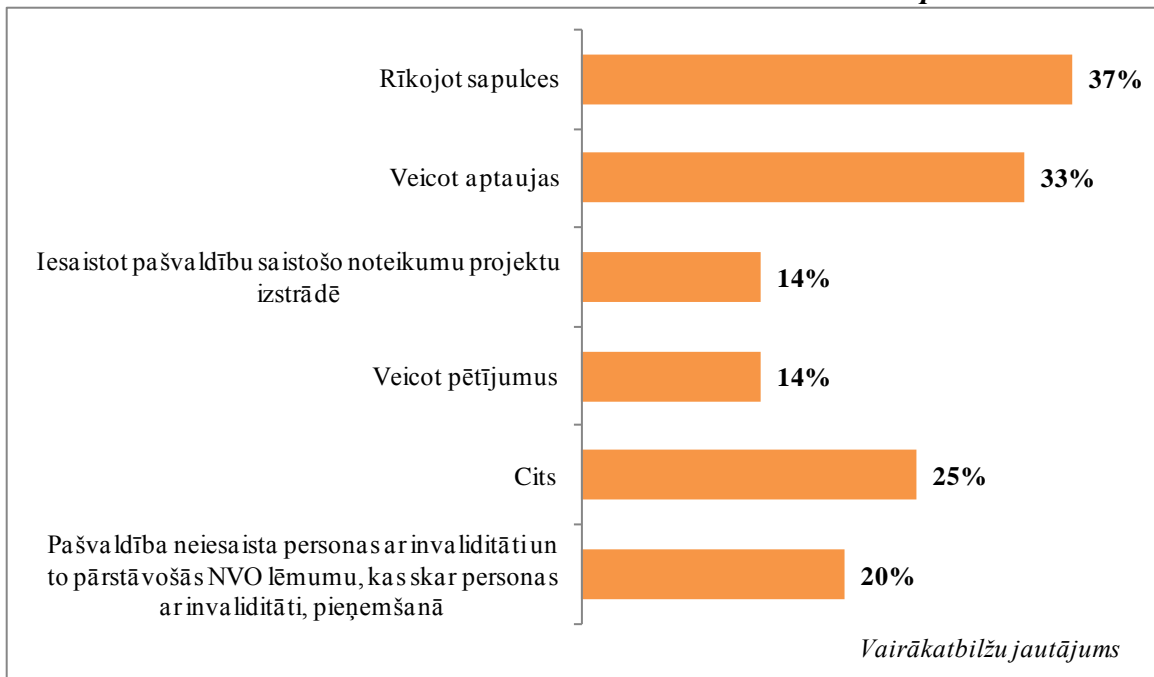

Katra piektā pašvaldība atbalstījuši personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju organizēto vides pielāgošanu (21%) – piemēram, atbalstīta telpu pielāgošana, ieejas durvju aprīkošana ar uzbrauktuvi vai pacēlāju, paaugstināta servisa pludmales zonu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām ierīkošana un informācijas sagatavošana Braila rakstā, kā arī līdzfinansēts invaliditātes sabiedriskais eksperts, kurš konsultē arhitektus un būvniekus par vides pieejamības jautājumiem. Salīdzinoši biežāk vides pielāgošanas pasākumi atbalstīti republikas nozīmes pilsētās (republikas nozīmes pilsētas – 56%, novadi ar pilsētas teritoriju – 20%, novadi ar lauku teritoriju – 14%).

16% pašvaldību ir atbalstījuši personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju rīkotās informatīvās kampaņas – piemēram, par veselīgu dzīvesveidu, par vides pieejamību un invalīdu iespējām iekļauties darba tirgū, par diabētu un ar diabēta slimo personu integrēšana sabiedrībā, par spēju sadzīvot ar kaulu un saistaudu slimību un slimības atvieglošanu, par HIV un AIDS, par onkoloģiskām saslimšanām. Arī informatīvās kampaņas salīdzinoši biežāk atbalstītas republikas nozīmes pilsētās (republikas nozīmes pilsētas – 56%, novadi ar pilsētas teritoriju – 12%, novadi ar lauku teritoriju – 11%).

27% pašvaldību ir atbalstījušas personu ar invaliditāti pārstāvošo nevalstisko organizāciju rīkotos cita veida pasākumus. Piemēram, Liepājas pilsētas pašvaldība ik gadu piešķir kādai biedrībai līdzfinansējumu starptautisku speciālistu piesaistei darbam ar bērniem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un viņu vecākiem. Salaspils novada pašvaldība atbalstījuši Labsirdības nedēļas organizēšanu novadā dzīvojošām personām ar invaliditāti. Savukārt Rīgas pašvaldība nodrošinājusi bezmaksas transporta pakalpojumus vairāku biedrību rīkoto nometņu un ekskursiju vajadzībām.

8. attēls. *Veidi, kā pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesā iesaista nevalstiskās organizācijas un personas ar invaliditāti*

Laika periodā no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada beigām 80% pašvaldību ir iesaistījušas personas ar invaliditāti un to pārstāvošās nevalstiskās organizācijas lēmumu, kas skar personas ar invaliditāti, pieņemšanā. Lai iesaistītu personas ar invaliditāti un to pārstāvošās nevalstiskās organizācijas lēmumu pieņemšanas procesā, 37% pašvaldību rīkotas sapulces (skat. 8. attēlu) – to salīdzinoši biežāk norādījuši republikas nozīmes pilsētu pārstāvji (republikas nozīmes pilsētas – 79%, novadi ar pilsētas teritoriju – 36%, novadi ar lauku teritoriju – 30%). 33% pašvaldību veiktas aptaujas, bet 14% pašvaldību veikti pētījumi. Bet 14% pašvaldību personas ar invaliditāti un to pārstāvošās nevalstiskās organizācijas iesaistītas pašvaldību saistošo noteikumu projektu izstrādē – arī to salīdzinoši biežāk norādījuši republikas nozīmes pilsētu pārstāvji (republikas nozīmes pilsētas – 44%, novadi ar pilsētas teritoriju – 14%, novadi ar lauku teritoriju – 7%).

Katra ceturtā pašvaldība, pēc to pārstāvju teiktā, ir citā veidā iesaistījušas personas ar invaliditāti un to pārstāvošās nevalstiskās organizācijas lēmumu, kas skar personas ar invaliditāti, pieņemšanā (25%). Piemēram, Rīgas pilsētas pašvaldībā darbojas Personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju konsultatīvā padome, kurā ir pārstāvēti vairāk kā 20 personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju pārstāvji. Jelgavas pilsētā vismaz reizi gadā tiek organizēts vides pieejamības monitorings, kurā kā eksperti piedalās personas ar invaliditāti. Tukuma novadā pašvaldībā personas ar invaliditāti ir iesaistītas sabiedrisko komisiju darbā. Vairākās pašvaldībās – Aizputes, Auces, Ikšķiles, Lielvārdes, Mazsalacas, Stopiņu novadu – personas ar invaliditāti tiek personīgi uzklautas, proti, sarunu veicina no personas saņemts iesniegums vai arī to rosina pašvaldības sociālais darbinieks vai cits tās pārstāvis. Atsevišķu pašvaldību pārstāvji norāda, ka ikviens novada iedzīvotājs, arī personas ar invaliditāti var apmeklēt novada domes sēdes, publiskās apspriešanas un pašvaldības rīkotās informatīvās dienas.

20% pašvaldību pārstāvji atzīst, ka laika periodā no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada beigām nav iesaistījušas personas ar invaliditāti un to pārstāvošās nevalstiskās organizācijas lēmumu, kas skar personas ar invaliditāti, pieņemšanā. To norādījuši Baldones, Bauskas, Dobeles, Durbes, Engures, Garkalnes, Jaunpiebalgas, Jaunpils, Jēkabpils, Kocēnu, Kokneses, Krustpils, Ķeguma, Ķekavas, Mālpils, Salacgrīvas, Sējas, Skrīveru, Strenču, Vārkavas un Vecpiebalgas novadu pārstāvji.

4. Vides pieejamība

Pašvaldību pārstāvjiem tika jautāts, vai, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu, tiek noteiktas prasības vides pieejamības nodrošināšanai. Kā redzams 9. attēlā, 76% pašvaldību ir prasība, lai ietvju slīpums krustojumos ir piemērots uzbraukšanai ar ratiņiem vai ratiņkrēslu. 59% pašvaldību ir prasība, lai brauktuves šķērsošanas vieta ir vienā līmenī ar brauktuvi, bet 31% pašvaldību – lai ietves mala ir kontrastējoša un/vai reljefā. Iepriekš minētās prasības, kas jāievēro, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu, salīdzinoši biežāk atzīmējuši republikas nozīmes pilsētu un novadu ar pilsētas teritoriju pārstāvji.

9. attēls. Noteiktas prasības vides pieejamības nodrošināšanai, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu

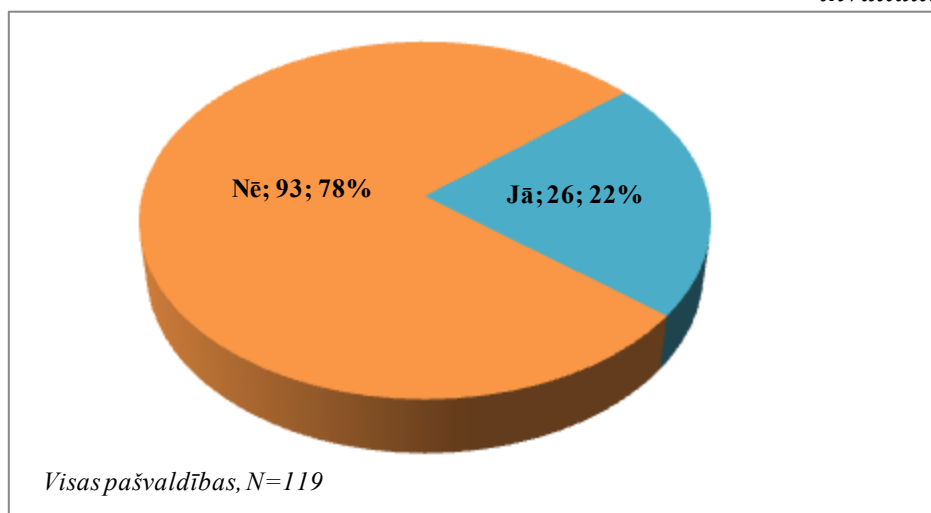

13% pašvaldību pārstāvji atsauca uz normatīvo regulējumu, kas nosaka prasības vides pieejamības nodrošināšanai, norādot, ka tādējādi to iekļaušana iepirkumu par ceļu infrastruktūras attīstīšanu tehniskajās specifikācijās ir obligāta. Savukārt 6% pašvaldību pārstāvji minējuši citas konkrētas prasības, kas tiek iekļautas iepirkumu tehniskajās specifikācijās, – piemēram, prasības par stabu krāsojumu, par luksoforiem ar skaņu signālu vai par informācijas izvietojumu publiskās vietās Braila rakstā.

Tomēr pašvaldību pārstāvju teiktais liecina, ka ne visas pašvaldības, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu, nosaka prasības vides pieejamības nodrošināšanai. 4% pašvaldību – novadu ar lauku teritoriju – pārstāvji atzīst, ka attiecībā uz vides pieejamību prasības iepirkumos netiek noteiktas, savukārt 3% pašvaldību pārstāvji norāda, ka novadu veido tikai lauku teritorija, līdz ar to noteikt šādas prasības, viņuprāt, nav nepieciešams.

3% pašvaldību pārstāvji, atbildot uz jautājumu „Vai, izstrādājot tehnisko specifikāciju publiskajam iepirkumam par ceļu infrastruktūras attīstīšanu, tiek noteiktas prasības vides pieejamības nodrošināšanai?“, norāda, ka iepirkumi par ceļu infrastruktūras attīstīšanu nav veikti.

10. attēls. Pašvaldības, iepērkot/slēdzot nomas līgumus par sabiedrisko transportu, tehniskajās specifikācijās ietver nosacījumus, ka sabiedriskajam transportam ir jābūt pielāgotam personu ar invaliditāti vajadzībām

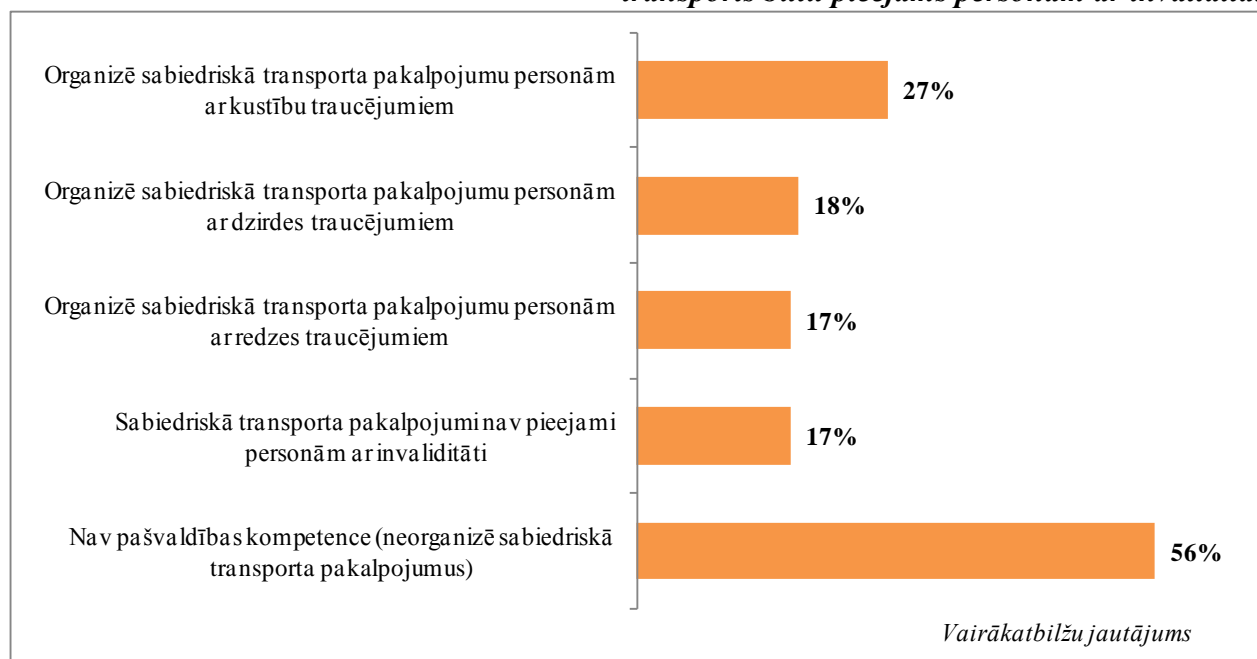

22% pašvaldību, pēc to pārstāvju teiktā, iepērkot/slēdzot nomas līgumus par sabiedrisko transportu, tehniskajās specifikācijās ietver nosacījumus, ka sabiedriskajam transportam ir jābūt pielāgotam personu ar invaliditāti vajadzībām (skat. 10. attēlu) – piemēram, transportlīdzeklim jābūt aprīkotam ar pacelāju. Tajā pašā laikā lielākā daļa pašvaldību pārstāvju norāda, ka šādus nosacījumus nenosaka, jo sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošināšanu pašvaldību administratīvajā teritorijā pārrauga attiecīgais plānošanas reģions vai valsts SIA „Autotransporta direkcija”.

Līdzīgi, arī atbildot uz jautājumu „Kā pašvaldība organizē sabiedriskā transporta pakalpojumus, lai sabiedriskais transports būtu pieejams personām ar invaliditāti?”, vairāk kā puse pašvaldību pārstāvju (56%) norāda, ka šos pakalpojumus nenodrošina, jo tā nav pašvaldību kompetence (skat. 11. attēlu). Tajā pašā laikā 27% pašvaldību, pēc to pārstāvju teiktā, tiek organizēti sabiedriskā transporta pakalpojumi personām ar kustību traucējumiem, 18% pašvaldību – personām ar dzirdes traucējumiem un 17% pašvaldību – personām ar redzes traucējumiem.

17% pašvaldību pārstāvji atzīst, ka sabiedriskā transporta pakalpojumi nav pieejami personām ar invaliditāti. To atzīst 19% novadu ar pilsētas teritoriju un 17% novadu ar lauku teritoriju pārstāvji. Šīs atbildes jāvērtē piesardzīgi, jo pašvaldību raksturojums liecina, ka visdrīzāk arī šajās pašvaldībās sabiedriskā transporta nodrošināšanu veic citas institūcijas (plānošanas reģions un Autotransporta direkcija).

11. attēls. Veidi, kā pašvaldība organizē sabiedriskā transporta pakalpojumu, lai sabiedriskais transports būtu pieejams personām ar invaliditāti

Publisko ēku pieejamību personām ar invaliditāti pašvaldības novērtēja atbilstoši aptaujas anketā sniegtajiem kritērijiem. Kopumā aptaujā tika aplūkotas 11 publisko ēku grupas, no kurām 12. un 13. attēlā ir attēlotas 10 grupas. Tā kā daudzu pašvaldību teritorijās nav autoostas vai tās neatrodas pašvaldību pārziņā, tad nepilnīgi pieejamās informācijas dēļ autoostu pieejamība turpmāk nav aplūkota.

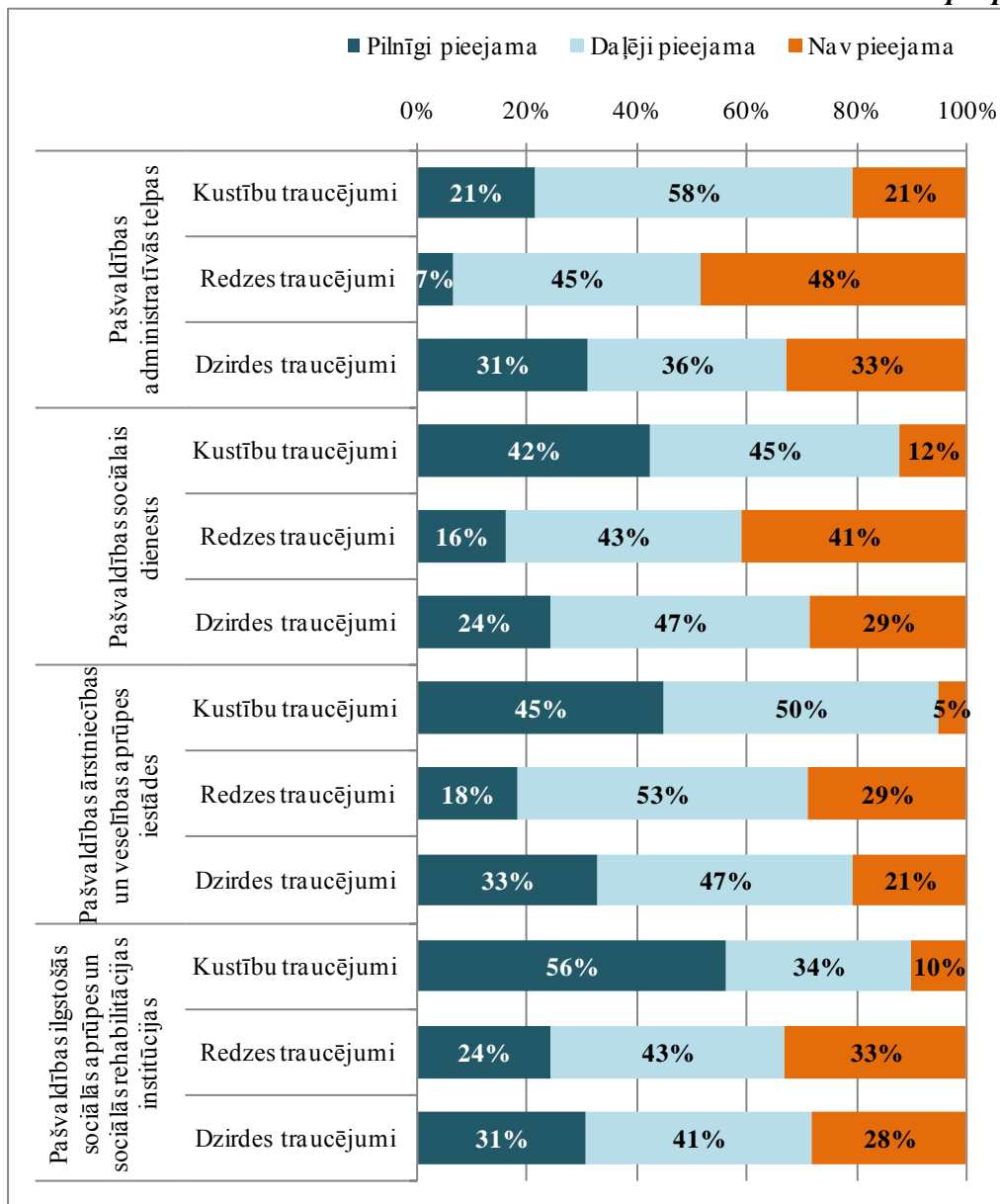
Publisko ēku īpatsvars (procentos), kuras pilnībā, daļēji vai nav pieejamas personām ar invaliditāti, ir aprēķināts no pašvaldību sniegtajām atbildēm, cik ēkas atbilst katrai no atbilžu apakšgrupai (trīs invaliditātes apakšgrupas un trīs ēku pieejamības apakšgrupas). Apkopojot atbildes, tika novērots, ka pašvaldība var norādīt ēku skaitu, kuras pieejamas, piemēram, personām ar kustību traucējumiem, bet nav sniegusi datus par ēku pieejamību personām ar cita veida invaliditāti (redzes vai dzirdes traucējumiem). Tāpat pašvaldība var būt sniegusi precīzu informāciju par ēku pieejamību kādā no ēku apakšgrupām (piemēram, par pirmsskolas vai vispārējās izglītības iestādēm), taču nav sniegusi precīzu informāciju par citu ēku (piemēram, pašvaldību administratīvo ēku) pieejamību. Tas nozīmē, ka informācija par publisko ēku pieejamību nav precīza, kas tādējādi apgrūtina to salīdzināmību dažādu ēku apakšgrupu un dažādu personu invaliditātes grupu griezumā. Vēl viens aspekts, kas ietekmē datu kvalitāti, ir MK noteikumu atšķirīgā interpretācija – salīdzinot atbildes, rodas iespaids, ka pašvaldības ir atšķirīgi piemērojušas vērtējumus „ēka ir daļēji pieejama” un „ēka nav pieejama”, lai gan aptaujas anketā visi jēdzieni tika definēti precīzi.

Salīdzinoši visbiežāk publiskās ēkas ir pilnīgi pieejamas personām par kustību traucējumiem³. Visaugstākais pilnīgi pieejamo ēku īpatsvars personām ar kustību traucējumiem ir šādās ēku grupās: pašvaldības ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (56%), pašvaldības

³ Pilnīgi pieejams viss aprīkojums, prasības, kas izvirzītas Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumos Nr.567 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-08 „Publiskas ēkas un būves”” (spēkā aptaujas veikšanas laikā līdz 30.06.2015.): ārējā uzbrauktuve (tās kāpums, platums atbilstošs normatīvajam regulējumam); iekštelpu panduss atbilstošs normatīvajam regulējumam; neslidoši cietā seguma piebraukšanas celiņi; publisko ēku ieejas, liftu priekšlaukumi un ieejas bez sliekšņiem; vējtverī (ja nepieciešami) vismaz 1,5m gari (dziļi) un 2,2 m plati; katrā stāvā vismaz viena tualetes telpa, kas pieejama ratiņkrēslu lietotājiem (minimālais platums 1,6 m, minimālais garums – 1,8 m); ēkās, kas ir augstākas par vienu stāvu, visu stāvu apkalpošanai vismaz viens pasažieru lifts vai cits risinājums, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti.

ārstniecības un veselības aprūpes iestādes (45%), pašvaldības sociālais dienests (42%) un pašvaldības sporta objekti (41%). Bieži publiskās ēkas personām ar kustību traucējumiem ir pieejamas daļēji⁴. Visaugstākais personām ar kustību traucējumiem nepieejamo publisko ēku īpatsvars ir šādās ēku grupās: vispārējās izglītības iestādes (33%), bibliotēkas (30%), muzeji (29%) un pašvaldības sporta objekti (29%).

12. attēls. Publisko ēku pieejamība personām ar invaliditāti: pašvaldības administratīvās ēkas, sociālās un veselības aprūpes iestādēs

Piezīme: Pašvaldību norādīto datu precizitāte publisko ēku un personu invaliditātes grupās ir atšķirīga.

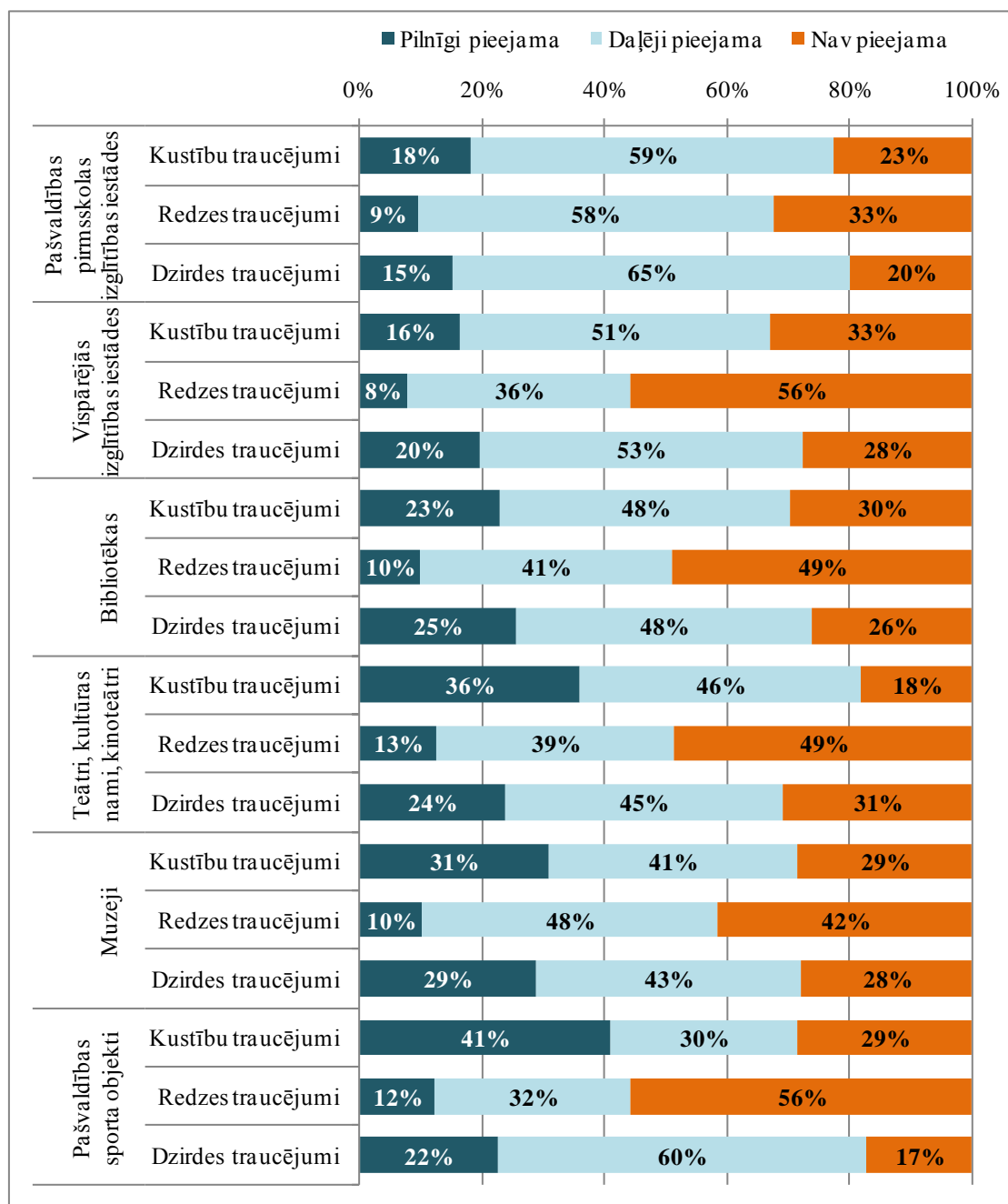
Personas ar dzirdes traucējumiem ir nākamā grupa, kurām publiskās ēkas ir pieejamas salīdzinoši biežāk. Visaugstākais pilnīgi pieejamo ēku īpatsvars personām ar dzirdes traucējumiem⁵ ir šādās

⁴ Publiskajā ēkā trūkst kāds no iepriekšējā atsaucē minētajiem objektiem, tādējādi apgrūtinot personu ar kustību traucējumiem patstāvīgu pārvietošanos, vai arī publiskajā ēkā ir nepieciešamie objekti, lai persona ar kustību traucējumiem varētu patstāvīgi pārvietoties, tomēr tie nav ērti pielietojami, kā rezultātā personām ar kustību traucējumiem ir nepieciešama citu cilvēku palīdzība.

⁵ Iespēja saņemt visu nepieciešamo vizuālo informāciju. Avots: Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumi Nr.567 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-08 „Publiskas ēkas un būves”” (spēkā aptaujas veikšanas laikā līdz 30.06.2015.)

ēku grupās: pašvaldības ārstniecības un veselības aprūpes iestādes (33%), pašvaldības administratīvās telpas (31%), pašvaldības ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (31%) un muzeji (29%). Vienlaikus pašvaldības administratīvās telpas ir arī tās, kas personām ar dzirdes traucējumiem ir arī vismazāk pieejamas – saskaņā ar pašvaldību sniegtajiem datiem tās pilnīgi nav pieejamas⁶ 33% gadījumu. Šim rādītājam seko teātri, kultūras nami un kinoteātri (31%) un pašvaldības sociālais dienests (29%).

13. attēls. Publisko ēku pieejamība personām ar invaliditāti: izglītības, kultūras, atpūtas un sporta iestādes

Piezīme: Pašvaldību norādīto datu precizitāte publisko ēku un personu invaliditātes grupās ir atšķirīga.

⁶ Publiskajā ēkā nav nevienas personai ar dzirdes traucējumiem nepieciešamās norādes.

Viszemākais pilnīgi pieejamo ēku īpatsvars ir personām ar redzes traucējumiem. Salīdzinoši visbiežāk personām ar redzes traucējumiem pilnīgi pieejamas⁷ ir šādas ēkas: pašvaldības ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas (24%), pašvaldības ārstniecības un veselības aprūpes iestādes (18%) un pašvaldības sociālais dienests (16%). Visaugstākais personām ar redzes traucējumiem nepieejamo⁸ publisko ēku īpatsvars ir šādās ēku grupās: vispārējās izglītības iestādes un pašvaldības sporta objekti (56%), bibliotēkas, teātri, kultūras nami un kinoteātri (49%), pašvaldības administratīvās telpas (48%), muzeji (42%) un pašvaldības sociālais dienests (41%).

5. Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība

Pašvaldību aptaujas rezultāti rāda, ka visbiežāk personām ar invaliditāti un ģimenēm, kurās ir bērns ar invaliditāti, tostarp aizbildņiem un audžuģimenēm, pašvaldībās ir pieejams asistenta pakalpojums (98%), sociālā darbinieka atbalsts (98%), psihologa atbalsts (89%), aprūpes mājās (78%) un ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums (78%) (skat. 14. attēlu). Apmēram puse aptaujāto pašvaldību mērķa grupai piedāvā transporta pakalpojumus (56%) un juridisko atbalstu (49%). Mazāk par pusi aptaujāto pašvaldību nodrošina atbalsta grupu (43%), dienas centru (40%), krīzes centru (40%) pakalpojumus, kā arī konsultācijas (apmācības) personas ar invaliditāti ģimenes locekļiem personu ar invaliditāti aprūpē (30%), īslaicīgu sociālo aprūpi institūcijā (29%), aprūpi dienas aprūpes centros (29%), personu ar invaliditāti vajadzībām piemērotu mājokli (28%). Retāk pašvaldībās iespējams saņemt sekojošus pakalpojumus: pašpalīdzības grupas (19%), atlīdzību aizgādņiem (14%), praktisko dzīves iemaņu un atbalsta sistēmu neatkarīgas dzīves veicināšanai (13%), drošības pogas pakalpojumus (13%), ģimenes asistenta pakalpojumus (12%), zīmju valodas tulka (11%), grupu mājas (dzīvokļa) (8%) un pusceļa mājas (3%) pakalpojumus. Septiņas pašvaldības aptaujas anketā papildus uzskaitītajiem norādīja citus pakalpojumus, ko tās nodrošina mērķa grupai. No tām trīs pašvaldības ir izveidojušas higiēnas centrus ar dušas telpu un veļas mazgāšanas iespējām un četras pašvaldības sniedz dažādus rehabilitācijas pakalpojumus.

Atšķirības pašvaldību sniegtajos sociālajos pakalpojumus un sociālajā palīdzībā vairāk novērojamas sadalījumā pēc apdzīvotās vietas tipa (republikas nozīmes pilsēta, novads ar pilsētas teritoriju, tikai lauku teritorija) nevis pēc reģiona. Aptaujas rezultāti rāda, ka vairāki sociālie pakalpojumi un palīdzība biežāk pieejami republikas nozīmes pilsētās, vidēji bieži novados ar pilsētu teritoriju un retāk lauku teritorijās. Šī tendence novērojama sekojošu pakalpojumu nodrošināšanā: aprūpe dienas aprūpes centros (78% - republikas nozīmes pilsētās, 34% - novados ar pilsētas teritoriju, 15% - lauku teritorijas), ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums (100%, 89%, 60%), zīmju valodas tulks (78%, 8%, 2%), personu ar invaliditāti vajadzībām piemērots mājoklis (78%, 29%, 17%), drošības pogas pakalpojumi (56%, 13%, 6%), īslaicīga sociālā aprūpe institūcijā (67%, 34%, 17%), atlīdzība aizgādņiem (33%, 15%, 10%), savukārt pakalpojums „grupu māja (dzīvoklis)” galvenokārt pieejams tikai republikas nozīmes pilsētās (56%, 3%, 4%), bet konsultācijas (apmācības) personas ar invaliditāti ģimenes locekļiem personu ar invaliditāti aprūpē gan republikas nozīmes pilsētās, gan novados ar pilsētu teritoriju, bet retāk lauku teritorijās (44%, 40%, 15%).

⁷ Pilnīgi pieejams viss aprīkojums, kas izvirzīts Ministru kabineta 2008.gada 21.jūlija noteikumos Nr.567 „Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-08 „Publiskas ēkas un būves”” (spēkā aptaujas veikšanas laikā līdz 30.06.2015.): ieeja un telpas aprīkotas ar labi uztveramām zīmēm; evakuācijas ceļos durvis, grīdas un citas apdares vietas ir kontrastējošas; uz kāpņu margām pie pirmā un pēdējā pakāpiena ir iestrādāts stāva numurs taktilo apzīmējumā vai Braila rakstā; līmeņa maiņa pandusa sākumā un beigās, kā arī kāpņu pirmais un pēdējais pakāpiens ir marķēts ar spilgtu kontrastējošu (dzeltenu vai uz gaiša fona – tumšu) ne mazāk kā 5 cm platu svītru visā kāpņu vai pandusa platumā; publisko ēku ieejas, liftu priekšlaukumi un ieejas bez sliekšņiem; ēkās, kas ir augstākas par vienu stāvu, visu stāvu apkalpošanai vismaz viens pasažieru lifts vai cits risinājums, kas būtu piemērots personām ar invaliditāti.

⁸ Publiskajā ēkā nav nevienas personai ar redzes traucējumiem nepieciešamās norādes, kā rezultātā personai ar redzes traucējumiem nav iespējams patstāvīgi pārvietoties.

14. attēls. Personām ar invaliditāti pieejamie sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība

Analizējot pašvaldības aptaujas rezultātus reģionu (Rīga, Pierīga, Vidzeme, Kurzeme, Zemgale, Latgale) griezumā, redzams, ka Rīgā pieejami visi sociālo pakalpojumu un palīdzības veidi, izņemot pakalpojumu „pusceļa māja”. Atšķirības novērojamas vairāku sociālo pakalpojumu un palīdzības nodrošināšanā. Piemēram, aprūpe mājās biežāk pieejama Rīgā, Pierīgas (90%), Vidzemes (81%) un Latgales (81%) pašvaldībās, bet retāk Kurzemē (57%). Aprūpi dienas aprūpes centros var saņemt Rīgā un Pierīgas pašvaldībās (48%), bet retāk Kurzemē (29%), Zemgalē (29%), Vidzemes (19%) un Latgales (14%) pašvaldībās. Atšķirības novērojamas arī ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanā. Šis pakalpojums biežāk pieejams Rīgā, Zemgalē (91%) un Pierīgā (83%), bet nedaudz retāk Vidzemē (77%), Latgalē (76%) un Kurzemē (62%). Krīzes centru pakalpojumi biežāk nodrošināti Rīgā, Zemgalē (57%) un Pierīgā (45%), bet

retāk Latgalē (33%), Vidzemē (31%) un Kurzemē (29%), bet dienas centri biežāk sastopami Rīgā, Pierīgā (55%), Kurzemē (43%) un retāk Latgalē (38%), Vidzemē (31%) un Zemgalē (29%). Savukārt psihologa atbalstu var saņemt Rīgā un Pierīgas pašvaldībās, nedaudz retāk Zemgalē (91%), Latgalē (91%), Vidzemē (89%) un vēl retāk Kurzemes pašvaldībās (71%).

Pašvaldību sniegtā informācija par personu ar invaliditāti reģistrēšanu rindā uz pašvaldības palīdzību mājokļa jautājumu risināšanā sniedz tikai daļēju ieskatu problēmā. Latvijas pašvaldības nav noteikušas atsevišķu palīdzības veidu (reģistru) personām ar invaliditāti, līdz ar ko pašvaldību sniegtie dati nav vērtējami kā pilnīgi objektīvi. Vienlaikus jāatzīmē, ka personas invaliditāte ir viens no kritērijiem, kas tiek ņemts vērā, reģistrējot personu dzīvokļu rindā attiecīgajā pašvaldības palīdzības reģistrā. Piemēram, Rīgas pilsēta, kas ir lielākā no pašvaldībām, šādu statistiku neapkopo, jo saskaņā ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, tai nav noteikts atsevišķs palīdzības veids personām ar invaliditāti, tomēr personas invaliditāte ir viens no kritērijiem, kas tiek ņemts vērā, reģistrējot personu dzīvokļu rindā attiecīgajā pašvaldības palīdzības reģistrā.

Rīga sniedza tai pieejamos datus par personām, kuras audzina bērnu ar invaliditāti, un personām, kurām nepieciešams servisa dzīvoklis. Rīgas gadījumā 2. tabulā norādīts personu skaits, kuras audzina bērnu ar invaliditāti, kurš ir mazliet lielāks, nekā personu skaits, kam nepieciešams servisa dzīvoklis. Līdz ar to tabulā norādītais personu skaits nav vērtējams kā pilnīgi objektīvs, lai secinātu, ka Rīgas pašvaldībā dzīvokļa jautājumu risināšanai, piemēram, uz 2013.gada 31.decembri, bija reģistrējušās 373 personas ar invaliditāti, jo visos reģistros kopā to personu skaits, kurām ir 1. vai 2.grupas invaliditāte, būs lielāks.

Apkopojot šādus datus, ņemot vērā nepietiekamos datus par situāciju Rīgā, redzams, ka lielākais reģistrēto personu skaits bija 2010. gada 31. decembrī un 2013. gada 31. decembrī, attiecīgi – 306 un 373 personas. 2011. gada 31. decembrī bija reģistrētas 283 personas, bet 2012. gada 31. decembrī – 245 personas (skat. 3. tabulu). Visvairāk personas bija reģistrētas Liepājas un Rēzeknes pilsētās un Rīgā. 2013.gadā Liepājā un Rēzeknē bija reģistrētas 56 personas, Rīgā – 27, 2012.gadā Liepājā 34, Rēzeknē 30 un Rīgā 23 personas, 2011. gadā Rēzeknē 77, Liepājā 52, Rīgā 37 personas, bet 2010. gadā Rēzeknē 123, Liepājā 44, bet Rīgā 24 personas. Visos apskatītajos gados ir salīdzinoši liels skaits pašvaldību, kurās rindā uz pašvaldības palīdzību mājokļa jautājumu risināšanā nebija reģistrēta neviena persona. Visvairāk šādu pašvaldību bija 2011. un 2010. gadā – attiecīgi 72 un 70, bet 2012.gadā un 2013. gadā vērojama tendence šim skaitam samazināties. 2012.gadā bija 62 šādas pašvaldības, 2013. gadā – 54.

3. tabula. Personu ar invaliditāti, kas ir reģistrētas rindā uz pašvaldības palīdzību mājokļa jautājuma risināšanā, skaits

	2010. gada 31. decembrī	2011. gada 31. decembrī	2012. gada 31. decembrī	2013. gada 31. decembrī
Pavisam kopā Latvijā	306	283	245	373

Piezīme: Rīgas pilsēta neapkopo statistiku par personām ar invaliditāti, kas ir reģistrētas rindā uz pašvaldības palīdzību mājokļa jautājuma risināšanā, tā vietā par Rīgas pilsētu apkopotu dati par personu skaitu, kuras audzina bērnu ar invaliditāti.

Papildus informācijai par personu ar invaliditāti reģistrēšanu rindā uz pašvaldības palīdzību mājokļa jautājumu risināšanā pašvaldībām tika lūgts norādīt arī personu ar invaliditāti skaitu, kas ir lūgušas pielāgot mājokļus personu ar invaliditāti vajadzībām. Pārskata periodā (no 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada 31. decembrim) kopumā Latvijā tādas bija 245 personas. No tām 70 personas lūdza pielāgot mājokli Rēzeknes pilsētas domei, 41 – Rīgas pašvaldībai, 32 – Jelgavas pilsētas domei un 21 – Daugavpils pilsētas domei. 22 pašvaldības atzīmējušas tikai vienu šādu personu, bet 69 – nevienu.

Pašvaldību sniegtie dati par gadījumu skaitu, kad pašvaldība ir sniegusi atbalstu mājokļa pielāgošanai personu ar invaliditāti vajadzībām, rāda, ka reālu atbalstu mājokļa pielāgošanai saņēmušas 174 personas. No tām 41 persona Rēzeknes pilsētā, 39 personas Rīgā un 12 – Jelgavas pilsētā. Līdzīgi kā iepriekšējā jautājumā 21 pašvaldība atzīmēja tikai vienu šādu gadījumu, bet 69 – nevienu. Savukārt uz 2013. gada 31. decembri Latvijā kopā bija 31 persona ar invaliditāti, kas gaidīja rindā, lai saņemtu atbalstu mājokļa pielāgošanai. No tām 13 bija Daugavpils pilsētā, 4 – Jelgavas pilsētā, 3 – Kandavas novadā, 11 – citās pašvaldībās, bet 101 pašvaldībā nebija neviena persona rindā uz atbalstu mājokļa pielāgošanai.

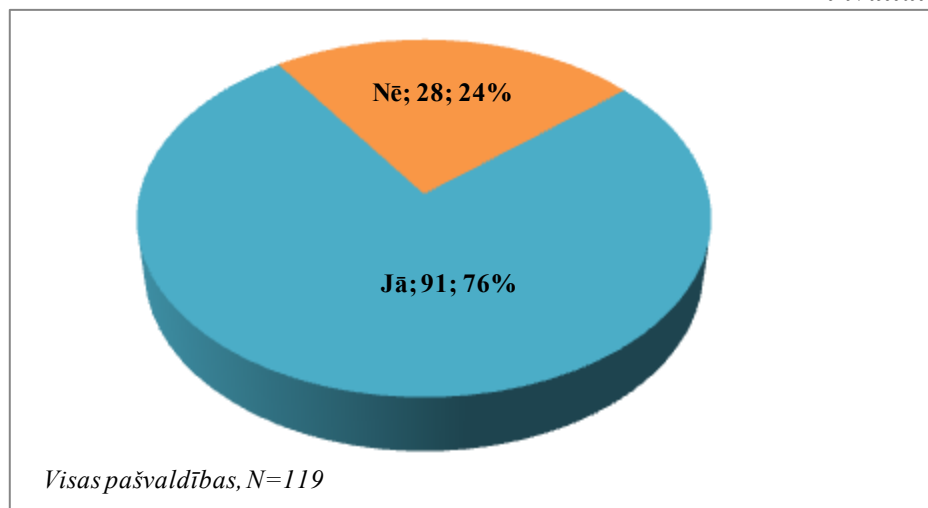
6. Bērni ar invaliditāti

Uz aptaujas anketas jautājumu „Vai ar pašvaldības atbalstu pārskata periodā ir veikti pasākumi, lai mazinātu bērnu ar invaliditāti atstumtību?” 76% pašvaldību atbildējušas apstiprinoši, bet 24% atzīmējušas atbildi „nē” – Alojās novads, Alsungas novads, Carnikavas novads, Ciblas novads, Dobeles novads, Ērgļu novads, Grobiņas novads, Jaunpiebalgas novads, Jaunpils novads, Jēkabpils pilsēta, Jelgavas novads, Kocēnu novads, Ķeguma novads, Limbažu novads, Ludzas novads, Mazsalacas novads, Mērsraga novads, Naukšēnu novads, Nīcas novads, Raunas novads, Rucavas novads, Rugāju novads, Rūjienas novads, Salacgrīvas novads, Saulkrastu novads, Sējas novads, Vaiņodes novads, Zilupes novads (skat. 15. attēlu). Pozitīvu atbildi biežāk sniegušas republikas nozīmes pilsētas (89%) un novadi ar pilsētas teritoriju (82%), bet retāk lauku teritoriju pašvaldības (67%).

Apkopojot pašvaldību sniegto informāciju par pašvaldību atbalstītajiem pasākumiem, lai mazinātu bērnu ar invaliditāti atstumtību, biežāk minēti sekojoši pasākumi:

- dažādi kultūras un sporta pasākumi, nometnes, ekskursijas, interešu izglītība bērniem ar invaliditāti;
- iespēja apmeklēt vispārējās izglītības iestādes, transporta pakalpojumu nodrošināšana nokļūšanai uz mācību iestādī un vides pielāgošana mācību un citās iestādēs;
- iespēja saņemt dažādus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, tai skaitā reitterapiju;
- dienas centri bērniem un jauniešiem ar īpašām vajadzībām;
- asistenta pakalpojumi;
- atbalsta grupas bērnu vecākiem;
- labdarības pasākumi un akcijas.

15. attēls. Pašvaldības atbalsts pasākumiem, lai mazinātu bērnu ar invaliditāti atstumtību

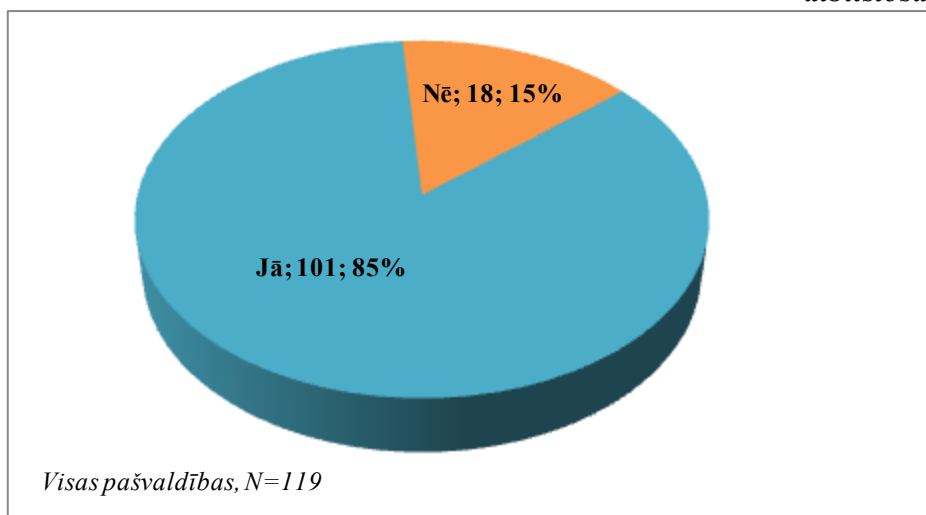

Ārpusģimenes aprūpē pārskata periodā Latvijā kopā ievietoti 275 bērni ar invaliditāti, no tiem 79 bērni aizbildnībā, 37 – audžuģimēnē un 161 ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijā. Aizbildnībā visvairāk bērni ievietoti Rīgas pilsētā (25), bet 90 pašvaldībās aizbildnībā nav ievietots neviens bērns. Arī audžuģimēnē un ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijā visvairāk bērni ievietoti Rīgā, attiecīgi 16 un 46. Apskatot citu pašvaldību sniegtos datus, redzams, ka 102 pašvaldībās neviens bērns ar invaliditāti nav ievietots audžuģimēnē un 67 pašvaldībās – ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijā.

No 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada 31. decembrim 84 bērniem ar invaliditāti tika nodrošināta sociālā aprūpe un rehabilitācija institūcijā pēc vecāku lūguma. Arī šajā gadījumā pakalpojums visbiežāk tika sniegts Rīgā – 30 bērniem, bet 87 pašvaldībās nebija neviens šāds gadījums.

Apkopojot pašvaldību sniegtās atbildes uz jautājumiem par bērnu ar invaliditāti iespējām saņemt izglītību, redzams, ka 85% pašvaldību bērniem ar invaliditāti nodrošina iespēju mācīties dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas un attiecīgi 15% pašvaldību nav šādu iespēju (skat. 16. attēlu). Salīdzinot pašvaldību sniegtās atbildes reģionu griezumā, redzams, ka bērniem ar invaliditāti ir iespēja iegūt izglītību dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas visās Latgales un Zemgales pašvaldībās, 81% Kurzemes pašvaldību, 77% Vidzemes un 76% Pierīgas pašvaldību, bet šādas iespējas nenodrošina Rīgas pašvaldība. Pašvaldības, kuras nenodrošina bērniem ar invaliditāti iespējas mācīties dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas min divus galvenos iemeslus. Pirmkārt, pašvaldību izglītības iestādēs nav ieviestas visas speciālās programmas un izglītība ir pieejama atkarībā no invaliditātes tipa. Vairākās pašvaldībās skolas nav pielāgotas bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, kā arī nav licencētas programmas bērniem ar redzes un dzirdes traucējumiem. Otrkārt, dažas pašvaldības norāda, ka attiecīgajā novadā vai blakus novadā ir specializētās izglītības iestādes bērniem ar invaliditāti.

16. attēls. Iespēja bērniem ar invaliditāti saņemt izglītību dzīvesvietai tuvākajā skolā pēc atbilstošas programmas

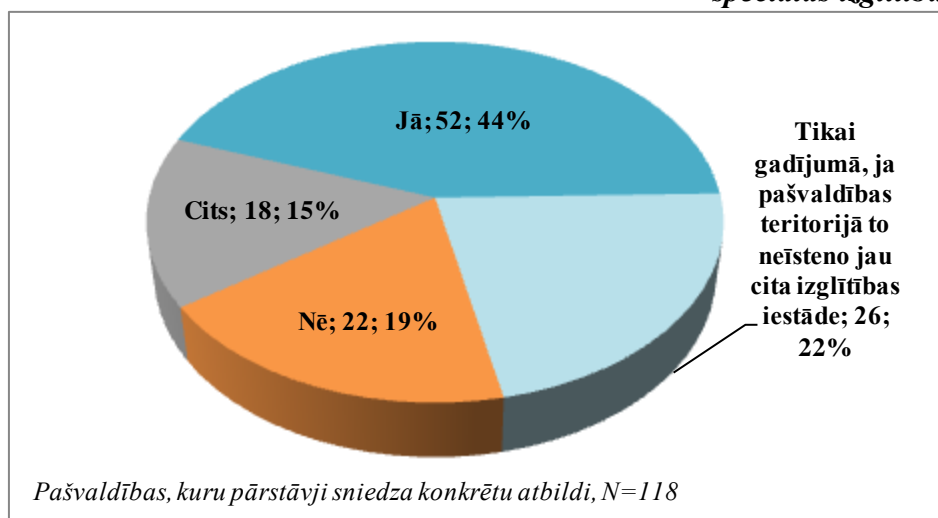
Atbildot uz jautājumu „Vai bērna dzīvesvietas tuvākajai izglītības iestādei ir pienākums licencēt bērnam ieteikto speciālās izglītības programmu?”, 44% pašvaldību sniedza apstiprinošu atbildi, 22% pašvaldību atbildēja, ka tikai tādā gadījumā, ja pašvaldības administratīvajā teritorijā cita izglītības iestāde to neīsteno, 19% pašvaldību atbildēja noliedzīgi un 15% pašvaldību izvēlējās atbildi „cits” (skat. 17. attēlu).

Reģionu griezumā apstiprinošu atbildi biežāk atzīmējušas Latgales (57%) un Vidzemes (54%) pašvaldības, tām seko Pierīgas (43%) pašvaldības, bet retāk Zemgales (38%) un Kurzemes (29%) pašvaldības. Savukārt Rīgas pašvaldība izvēlējusies atbildi „cits”. Sadalījumā pēc apdzīvotas vietas

tipa redzams, ka biežāk apstiprinošu atbildi sniedza pašvaldības, kurām ir tikai lauku teritorija (48%) un novadi ar pilsētas teritoriju (44%), bet retāk republikas nozīmes pilsētas (22%).

Pašvaldības, kuras izvēlējās atbildi „cits”, galvenokārt norādīja, ka izglītības iestādēs tiek licenzētas programmas, pēc kurām ir pieprasījums un kuru realizācijai ir atbilstoša materiālā bāze. Vairākas pašvaldības atzina, ka katrs gadījums un skolas iespējas (personālrեսursi, materiāli tehniskā bāze, klašu piepildījums, atbilstoša pedagogu izglītība un konkrētās speciālās izglītības programmas licencēšanas termiņi) tiek individuāli izvērtēti. Ja bērnam tuvākajā izglītības iestādē nav šādas iespējas, vairākas pašvaldības piedāvā iespēju bērniem apmeklēt speciālās skolas savā vai citā pašvaldībā. Divas pašvaldības atzīmēja, ka viņu pieredzē nav bijuši šādi gadījumi.

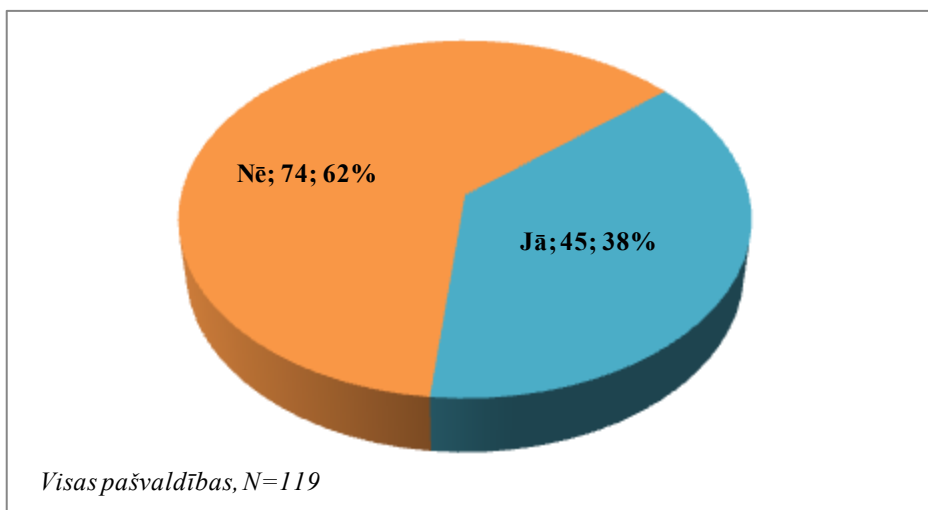
17. attēls. Bērna dzīvesvietas tuvākās izglītības iestādes pienākums licenzēt bērnam ieteikto speciālās izglītības programmu

7. Sievietes un meitenes ar invaliditāti

No 2010. gada 31. marta līdz 2013. gada 31. decembrim 38% pašvaldību sniedza atbalstu pasākumiem, lai mazinātu sieviešu un/vai meiteņu ar invaliditāti atstumtību, bet 62% pašvaldību šādu atbalstu nenodrošināja (skat. 18. attēlu). Šādu atbalstu biežāk sniedza republikas nozīmes pilsētas (67%) un Rīgas pašvaldība, bet retāk novadi ar pilsētu teritoriju (39%) un tikai lauku teritoriju pašvaldības (31%). Reģionu griezumā šādu atbalstu biežāk nodrošināja Zemgales (48%) un Latgales (43%) pašvaldības, bet retāk Pierīgas (35%), Vidzemes (35%) un Kurzemes (29%) pašvaldības.

18. attēls. Pašvaldības atbalstīti pasākumi, lai mazinātu sieviešu un/vai meiteņu ar invaliditāti atstumtību

Pašvaldību biežāk minētie pasākumi sieviešu un/vai meiteņu ar invaliditāti atstumtības mazināšanai bija kultūras un brīvā laika pavadīšanas (sporta svētki, nometnes u.tml.) pasākumi, radošās nodarbības vai darbnīcas, atbalsta grupas, psihologa konsultācijas, nedaudz retāk minēts asistenta pakalpojums, sociālā darbinieka konsultācijas, sociālie pakalpojumi, dienas un krīzes centri un rehabilitācijas pasākumi. Atsevišķas pašvaldības atzīmēja arī vides pielāgošanu personām ar kustību traucējumiem, transporta pakalpojumu, invalīdu subsidētās darbavietas un iekļaujošu izglītību skolās vai arī norādīja, ka par atbalsta pasākumiem nav bijusi interese no minētās mērķa grupas. Vairākas pašvaldības arī atzina, ka atbalsta pasākumi personām ar invaliditāti tiek organizēti, neņemot vērā personas dzimumu.

8. Nodarbinātība

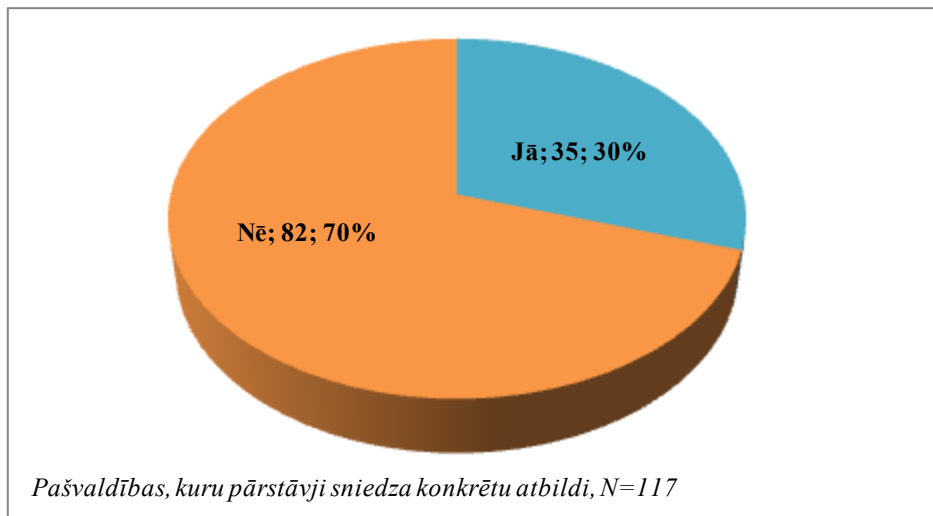
Apkopojot pašvaldību atbildes par atbalstu personu ar invaliditāti nodarbinātībai, redzams, ka lielākā daļa pašvaldību (70%) nesniedz atbalstu subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidei personām ar invaliditāti, attiecīgi šādu atbalstu nodrošina tikai 30% pašvaldību (skat. 19. attēlu). Šādu atbalstu biežāk sniedz novadi ar pilsētas teritoriju (43%), bet retāk gan republikas nozīmes pilsētas (22%), gan lauku teritoriju pašvaldības (15%). Reģionu griezumā subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidi atbalsta Rīgas pašvaldība un biežāk Latgales (40%) un Kurzemes pašvaldības (35%). Attiecīgi pārējo reģionu pašvaldības šādu atbalstu sniedz retāk: 31% Vidzemes, 24% Zemgales un 21% Pierīgas pašvaldību.

Pašvaldības, kuras atbalsta subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidi personām ar invaliditāti, to galvenokārt dara sadarbībā ar Nodarbinātības valsts aģentūru (subsidētās darbavietas vai algotie pagaidu sabiedriskie darbi), nevalstiskajām organizācijām (piemēram, nodrošina telpas, sedz ikmēneša izmaksas valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām) vai izveido subsidētās darbavietas savās iestādēs (piemēram, muzejā, speciālās darbnīcas dienas centrā, teritorijas labiekārtošanā).

Gan viena pašvaldība, kas būtu gatava atbalstīt subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidi, gan vairākas pašvaldības, kas atzīmēja, ka atbalstu nesniedz, atzina, ka pašvaldībā līdz šim nav bijis pieprasījums pēc šādām darbavietām. Lai gan vairākas pašvaldības norādīja, ka darbavietas izveido sadarbībā ar Nodarbinātības valsts aģentūru, aptaujā saņemts arī viens komentārs, ka nepieciešams mainīt subsidēto darbavietu izveides kritērijus, jo pašvaldība labprāt atbalstītu šo darbavietu izveidi, bet „NVA organizētajos pasākumos noteiktām personu grupām (valsts līdzfinansētās darbavietās)

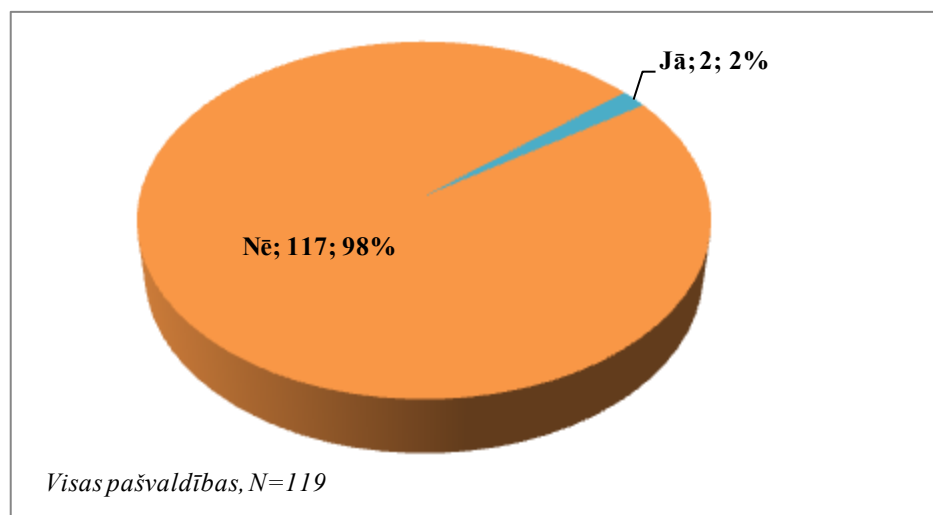
var iesaistīties komersanti (izņemot ārstniecības iestādes, kā arī izglītības iestādes, kuru pamatuzdevums ir izglītības programmu īstenošana), pašnodarbinātas personas, biedrības vai nodibinājumi (izņemot politiskās partijas)”.

19. attēls. Pašvaldības atbalsts subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidei personām ar invaliditāti

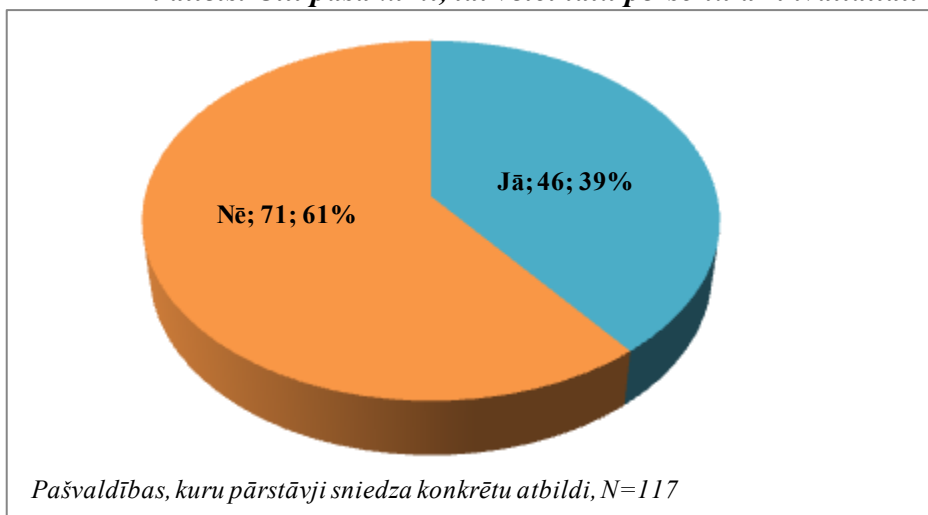
Salīdzinot ar iepriekšējo jautājumu, tikai divas pašvaldības ir izveidojušas speciālas atbalsta programmas personām ar invaliditāti komercdarbības uzsākšanai un veikšanai (skat. 20. attēlu). Viena no tām piedāvā iespēju saņemt individuālas konsultācijas uzņēmējdarbības uzsākšanai, bet otra iesaistījies pārrobežu projektos ar Igauniju mazās uzņēmējdarbības atbalstam.

20. attēls. Speciālas atbalsta programmas personām ar invaliditāti komercdarbības uzsākšanai un veikšanai

Savukārt 39% pašvaldību veikušas dažādus citus pasākumus, lai veicinātu personu ar invaliditāti nodarbinātību (skat. 21. attēlu). Sadalījumā pa reģioniem šajā jautājumā pozitīvu atbildi sniedza Rīgas pašvaldība un 52% Pierīgas pašvaldību. Retāk citus pasākumus nodrošinājušas pārējo reģionu pašvaldības: 38% Latgales, 35% Vidzemes, 33% Kurzemes un 32% Zemgales pašvaldības.

21. attēls. Citi pasākumi, lai veicinātu personu ar invaliditāti nodarbinātību

Tomēr, apkopojot pašvaldību komentārus par to, kādus pasākumus tās ir veikušas, lai veicinātu personu ar invaliditāti nodarbinātību, redzams, ka tie pārklājas ar iepriekš aprakstīto pašvaldību atbalstu subsidēto darbavietu/speciālo darbnīcu izveidei, jo vairākas pašvaldības arī šajā jautājumā kā „cits pasākums” ir norādījušas sadarbību ar NVA, algotus pagaidu sabiedriskos darbus un arī dažos gadījumos subsidētās darbavietas personām ar invaliditāti. Tāpat vairākas pašvaldības ir minējušas darbavietu izveidi savās institūcijās vai personu ar invaliditāti iesaisti teritorijas sakopšanā un talkās. Citi pasākumi, ko aprakstījušas pašvaldības, uzskaitīti zemāk:

- atbalsta grupas personām ar invaliditāti, kuru ietvaros tiek strādāts, lai paaugstinātu personu ar invaliditāti motivāciju un stiprinātu pašapziņu, lai personas ar invaliditāti atgrieztu aktīvajā darba tirgū;
- dažāda veida informācijas sniegšana;
- sociālā darbinieka konsultācijas par izglītības un darba vietas iespējām;
- dienas centra pakalpojumi personām ar invaliditāti, lai uzlabotu prasmes un iemaņas;
- radošās darbnīcas;
- sociālā rehabilitācija, profesionālā rehabilitācija, psihologu konsultācijas;
- atbalsts dažādu NVO projektiem;
- sadarbība ar vietējiem uzņēmējiem;
- atbalsts profesijas ieguvei;
- pašvaldības nodevu atvieglojumi personām ar invaliditāti;
- atbalsts amatniekiem savu izstrādājumu realizēšanai.

9. Prioritārās darba jomas personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanā

Aptaujas anketā pašvaldībām bija lūgts norādīt trīs jomas, ar kurām tās strādā primāri attiecībā uz personām ar invaliditāti (pilngadīgām un nepilngadīgām). Lielākā daļa pašvaldību lūgumu izpildīja, bet vairākas pašvaldības norādīja četras vai vairākas jomas un dažas pašvaldības mazāk par trim.

22. attēls. Jomas, ar kurām pašvaldība strādā primāri attiecībā uz personām ar invaliditāti

Četras pašvaldību biežāk minētās jomas ir: vides pieejamība (75%), sociālās rehabilitācijas pakalpojumi (42%), pabalstu sistēma (34%) un sociālā līdzdalība (29%). Ceturtdaļa pašvaldību norādīja arī informācijas pieejamību un iekļaujošu izglītību. Retāk pašvaldības atzīmēja tādas jomas kā līdzdalība lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē bērna dzīvi (14%), interesešu izglītība (13%), medicīnas pakalpojumi (13%), transporta pieejamība (12%) un citas (skat. 22. attēlu). Pašvaldības, kas izvēlējās atbilžu variantu „cits”, prioritāri personām ar invaliditāti nodrošina asistenta pakalpojumus, algotus pagaidu sabiedriskos darbus, mājokļa pielāgošanas un dienas centra pakalpojumus.

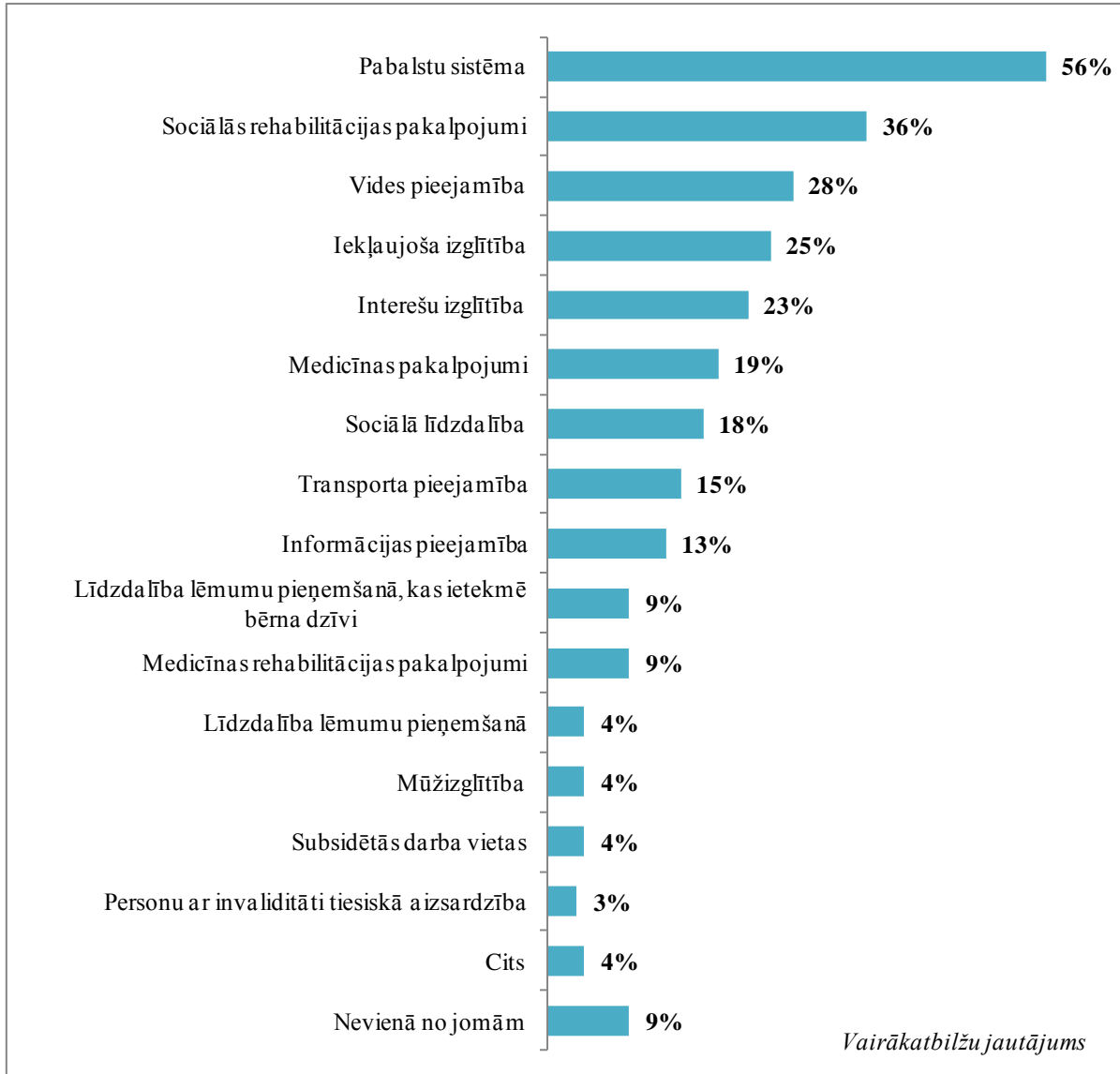
Reģionu griezumā būtiskākās atšķirības novērojamas attiecībā uz sociālās rehabilitācijas, sociālās līdzdalības un transporta pieejamības pakalpojumiem. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumus kā prioritārus sniedz Rīgas pašvaldība, 57% Pierīgas pašvaldību, 48% Zemgales un Latgales pašvaldību, bet retāk Kurzemes (33%) un Vidzemes pašvaldības (19%). Savukārt sociālās līdzdalības pakalpojumu prioritāri biežāk sniedz Kurzemes pašvaldības (52%), nedaudz retāk Zemgales (29%), Latgales (29%), Vidzemes (27%), Pierīgas pašvaldības (17%) un nemaz Rīgas pašvaldība. Transporta pieejamības pakalpojumus biežāk atzīmējušas Kurzemes (33%) pašvaldības, retāk Vidzemes (15%) un Latgales (10%) pašvaldības, tikai viena Pierīgas pašvaldība un neviena

Zemgales pašvaldība un Rīga. Pēc apdzīvotas vietas tipa atšķirības novērojamas informācijas pieejamības jomā un līdzdalībā lēmumu pieņemšanā. Informācijas pieejamību kā prioritāru izvēlējušās 35% tikai lauku teritoriju pašvaldības, 21% novadu ar pilsētas teritoriju un neviena republikas nozīmes pilsēta. Līdzdalību lēmumu pieņemšanā atzīmējuši 19% novadi ar pilsētas teritoriju, 10% tikai lauku teritoriju pašvaldības un arī neviena republikas nozīmes pilsēta.

Līdzīgi iepriekšējam jautājumam aptaujā pašvaldībām tika lūgts norādīt trīs jomas, kurās pašvaldības ieskatā ir izstrādāts nepieciešamais normatīvais regulējums, piešķirti attiecīgi finanšu resursi un nodrošināta personu ar invaliditāti tiesību ievērošana. Arī šajā jautājumā vairākas pašvaldības, neskatoties uz prasīto, norādīja vairāk vai mazāk par trim jomām. Trīs biežāk minētās jomas šajā jautājumā sakrīt ar iepriekš apskatītajām prioritārajām darba jomām personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanā, nedaudz atšķiras tikai to secība. Šajā gadījumā biežāk minētā joma ir pabalstu sistēma (56%), kam seko sociālās rehabilitācijas pakalpojumi (36%) un vides pieejamība (28%) (skat. 23. attēlu). Kā ceturrtā biežāk minētā joma ir iekļaujoša izglītība (23%). Retāk minēta interešu izglītība (23%), medicīnas pakalpojumi (19%), sociālā līdzdalība (18%), transporta pieejamība (15%), informācijas pieejamība (13%) un citas. Pašvaldības, kas izvēlējās atbilstošu variantu „cits”, minēja asistenta pakalpojumus un pieejamu dušas un veļas mazgāšanas telpu.

Reģionu sadalījumā atšķirības novērojamas sociālās rehabilitācijas pakalpojuma, vides pieejamības, iekļaujošas izglītības un medicīnas pakalpojumu jomās. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumus kā vienu no jomām, kurā pašvaldībā ir izstrādāts nepieciešamais normatīvais regulējums, piešķirti attiecīgi finanšu resursi un nodrošināta personu ar invaliditāti tiesību ievērošana, biežāk minējušas Pierīgas (52%), Zemgales (43%), Kurzemes (38%) pašvaldības, bet retāk Latgales (24%) un Vidzemes (23%) pašvaldības un nemaz Rīgas pašvaldība. Vides pieejamības jomu biežāk atzīmējušas Zemgales (38%), Vidzemes (35%), Latgales (33%) un Kurzemes (29%) pašvaldības, bet retāk Pierīgas (10%) pašvaldības un nemaz Rīgas pašvaldība. Iekļaujošu izglītību biežāk norādījušas Pierīgas (35%), Zemgales (33%) un Kurzemes (29%) pašvaldības, retāk Vidzemes (19%) un Latgales (10%) pašvaldības un nemaz Rīgas pašvaldība. Medicīnas pakalpojumus biežāk atzīmējušas Pierīgas (31%) un Latgales (29%) pašvaldības, retāk Vidzemes (19%), Kurzemes (10%) un Zemgales (5%) pašvaldības un nemaz Rīgas pašvaldība. Pēc apdzīvotas vietas tipa atšķirības pašvaldību atbildēs novērojamas attiecībā uz pabalstu sistēmu. Ievērojami biežāk to atzīmējušas republikas nozīmes pilsētas (89%), bet retāk novadi ar pilsētas teritoriju (58%) un tikai lauku teritoriju pašvaldības (48%). Līdzīgi atšķirības novērojamas attiecībā uz sociālo līdzdalību. To norādījušas 33% republikas nozīmes pilsētas, 24% novadi ar pilsētas teritoriju, bet ievērojami retāk tikai lauku teritoriju pašvaldības (6%).

23. attēls. Jomas, kurās pašvaldības ieskatā ir izstrādāts nepieciešamais normatīvais regulējums, piešķirti finanšu resursi un nodrošināta personu ar invaliditāti tiesību ievērošana

10. Labās prakses piemēri

Aptaujas anketas noslēdzošajā jautājumā pašvaldībām bija jāsniedz informācija par labās prakses piemēriem attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesību nodrošināšanu un dzīves apstākļu uzlabošanu. No visām pašvaldībām labās prakses piemērus aprakstīja 105 pašvaldības. Apkopojot pašvaldību sniegto informāciju pa tēmām, redzams, ka biežāk pašvaldību labās prakses piemēri saistīti ar vides pieejamību (49%), ar līdzdalību kultūras dzīvē, atpūtu, brīvā laika pavadīšanu un sportu (41%), pastāvīgu dzīvesveidu un iekļaušanos sabiedrībā (piemēram, pabalsti, humānā palīdzība, asistents, aprūpe mājās, higiēnas centrs) (31%) un individuālu pārvietošanos (pašvaldību nodrošināts transports) (25%). Retāk pašvaldību labās prakses piemēri attiecas uz tādām jomām kā adaptācija un rehabilitācija (19%), izglītība (12%), darbs un nodarbinātība (11%), bērni ar invaliditāti (piemēram, apmaksāti ēdināšanas izdevumi skolās un bērnudārzos, piešķirts pabalsts skolas piederumu iegādei) (3%), veselība (3%) un līdzdalība politiskajā un sabiedriskajā dzīvē (2%).

Apskatot labās prakses piemērus pašvaldību sadalījumā pēc apdzīvotas vietas tipa, redzams, ka, piemēram, republikas nozīmes pilsētās, salīdzinot ar citām pašvaldībām, labā prakse biežāk saistīta ar vides pieejamību (78% republikas nozīmes pilsētās, 48% tikai lauku teritorijas, 45% novadi ar

pilsētas teritoriju), adaptāciju un rehabilitāciju (44% republikas nozīmes pilsētas, 18% tikai lauku teritorijas, 16% novadi ar pilsētas teritoriju) un izglītību (33% republikas nozīmes pilsētas, 13% novadi ar pilsētas teritoriju, 8% tikai lauku teritorijas). Tāpat tikai republikas nozīmes pilsētas minējušas labo praksi saistībā ar līdzdalību politiskajā un sabiedriskajā dzīvē. Savukārt novadi ar pilsētas teritoriju biežāk nekā citas pašvaldības minējuši labās prakses piemērus saistībā ar patstāvīgu dzīvesveidu un iekļaušanos sabiedrībā (39% novadi ar pilsētas teritoriju, 23% tikai lauku teritorijas, 11% republikas nozīmes pilsētas).

Izvērtējot pašvaldību sniegto informāciju, jāsecina, ka lielā mērā šie labās prakses piemēri pārklājas ar informāciju, kas sniegta citos anketas jautājumos un attiecas uz pienākumiem, kas pašvaldībām ir jāveic, lai nodrošinātu saviem iedzīvotājiem kvalitatīvus dzīves apstākļus (sk. 1.pielikumu). No pašvaldību atbildēm kā tiešām labās prakses piemērus var izcelt četru pašvaldību pieredzi:

- Alūksnes pilsētas bibliotēkas darbinieks apciemo cilvēkus ar invaliditāti, kuri nevar apmeklēt bibliotēku un apmāca viņus darbā ar datoru un internetu. Alūksnes pilsētas bibliotēkā pieejami divi portatīvie datori, kurus uz laiku un bez atlīdzības var saņemt lietošanai mājās cilvēki, kuriem ir grūtības ikdienā apmeklēt bibliotēku, tai skaitā personas ar invaliditāti.
- Ventspils galvenajā bibliotēkā uzstādīti specializēti palīglīdzekļi iedzīvotājiem ar redzes problēmām – dators ar ekrāna palielinošo un lasošo palīgprogrammu „Zoomtext” un elektroniskās teksta un attēla palielināšanas ierīces – video lupa un telelupa.
- Rīgas pilsētas pašvaldībā izveidota Personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju konsultatīvā padome, kuras mērķis ir veicināt personu ar invaliditāti pilsonisko līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī sadarbību starp personu ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām un Rīgas pilsētas pašvaldību. Padomes sastāvā ir Rīgas domes deputāti, Rīgas domes Labklājības departamenta un vairāk kā 20 personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju pārstāvji. Katru gadu notiek vismaz 3 padomes sēdes, kurās tiek izskatīti jautājumi, kas ir aktuāli personām ar invaliditāti Rīgas pilsētas pašvaldībā.
- Valmieras pašvaldībā izveidota Sociālo lietu konsultatīvā padome, kuras mērķis ir sekmēt sociālo pakalpojumu attīstību Valmieras pilsētā un aktivizēt dialogu starp pašvaldību un vietējiem dažādu sociālo grupu pārstāvjiem, veicinot viedokļu apmaiņu un lēmumu pieņemšanu.

1. Pielikums: pašvaldību minēto labās prakses piemēru saraksts

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Ādažu novads	Vides pieejamība	Ja persona vērsas pašvaldībā ar lūgumu palīdzēt risināt jautājumu par mājokļa, vides pielāgošanu personu individuālajām vajadzībām, tiek meklēts vispiemērotākais risinājums un finanšu līdzekļi. Novadā ir uzstādīti trīs pacelāji daudzdzīvokļu māju trepju telpās, divi uzbrauktuves pandusi, viena pie griestiem stiprināma pacelāja sistēma ar elektromotoru un slingiem. Divām personām ar invaliditāti ir sniegta palīdzība mājokļa pielāgošanā.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ādažu pašvaldība nodrošina iespēju visām personām ar invaliditāti bez maksas sestdienās un svētdienās apmeklēt peldbaseinu Ādažu Sporta centrā. Sociālais dienests katru gadu rīko Ziemassvētku labdarības akciju, kuras ietvaros tiek sarūpētas ap 200 svētku pārtikas paciņas trūcīgām ģimenēm ar bērniem, cilvēkiem ar pirmās grupas invaliditāti, bērniem ar invaliditāti, aizbildniecībā esošiem bērniem, daudz bērnu ģimenēm un vientuļiem pensionāriem. Akciju atbalsta Ādažu pašvaldība un vairāki Ādažu un Latvijas uzņēmumi un privātpersonas, Ādažu izglītības iestādes. Akcija noslēdzas ar bērniem organizētu Ziemassvētku pasākumu. Ādažu novadā dzīvojošās personas ar invaliditāti ir veiksmīgi iekļāvušās un integrējušās esošajās novada biedrībās un interešu grupās, kur aktīvi tiek organizētas dažādas tematiskas tikšanās, sporta un brīvā laika pavadīšanas aktivitātes.
Aglonas novads	Vides pieejamība	Atjaunotie gājēju celiņi ir piemēroti uzbraukšanai ar ratiņiem vai ratiņkrēslu un pie pārvaldēm un domes ēkas ir izveidota infrastruktūra uzbraukšanai ar ratiņiem vai ratiņkrēslu. Valsts reģionālās attīstības aģentūrā ir iesniegts projekta pieteikums „Publisko interneta pieejas punktu attīstība Aglonas novadā”, kura ietvaros cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (vājredzīgajiem, vājdzirdīgajiem, ar kustību traucējumiem) būs pieejami publiski interneta pieejas punkti ar datortehniku.
Aizkraukles novads	Vides pieejamība	Četrās dzīvojamajās mājās cilvēkiem ar kustību traucējumiem ierīkotas uzbrauktuves.
Aizputes novads	Adaptācija un rehabilitācija	Jau piekto gadu pašvaldībā notiek labdarības akcija „No sirds uz sirdi”, kuras ietvaros tiek vākti ziedojumi bērnu invalīdu ārstēšanai un rehabilitācijai. Uzklusot bērnu invalīdu vecāku ieteikumus un vajadzības, 2013.gadā sāka darboties dienas centrs, kurā var atstāt bērnus speciālistu uzraudzībā, var saņemt dažādus rehabilitācijas pakalpojumus. Aizputes pilsētā darbojas atbalsta grupa „Roku rokā”, kurā apvienojušies bērni un jaunieši ar invaliditāti un viņu vecāki. Šīs grupas darbība notiek ar NVO „Aizputes Samarietis” un Sociālā dienesta atbalstu.
Aknīstes novads	Vides pieejamība	Ierīkota nobrauktuve uz estrādi.
	Nodarbinātība	Tiek nodarbinātas personas ar invaliditāti.
Alojas novads	Vides pieejamība	Cilvēkam ar invaliditāti tiek būvēta uzbrauktuve pie mājas, lai varētu nokļūt dzīvoklī.
Alsungas novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Iekļaujoša interešu izglītība, piemēram, biedrībā “Alsungas keramika”.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Alūksnes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Alūksnes pilsētas bibliotēkas darbinieks devies mājās pie cilvēkiem ar invaliditāti, kas nevar apmeklēt bibliotēku, lai sniegtu konsultācijas un apmācītu viņus darbā ar datoru un internetu. Realizējot projektu "Bibliotēka nāk pie lietotāja", Alūksnes pilsētas bibliotēkā pieejami 2 portatīvie datori, kurus bez atlīdzības uz laiku var saņemt lietošanai mājās cilvēki, kuriem ir grūtības ikdienā apmeklēt bibliotēku, tai skaitā personas ar invaliditāti.
	Nodarbinātība	Pašvaldība ir atbalstījusi personas ar invaliditāti projektu, kas tika iesniegts konkursam "Jauniešu biznesa ideju konkurss komercdarbības uzsākšanai Alūksnes novadā" 2012.gadā.
Amatas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	2014.gadā realizēts LAD projekts pašvaldībā „Vides pieejamības uzlabošana medicīnisko un sociālo pakalpojumu saņemšanai Zaubē”.
Apes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Sadarbībā ar NVA tika izveidota darba vieta un iesaistīts darbā uz diviem gadiem invalīds Gaujienas pagastā. Pēc perioda beigām minētais cilvēks komunicē ar sabiedrību, apmeklē novada kultūras pasākumus, ir iemācījies rīkoties ar bankas karti, bankomātu, lieto mobilo tālruni, ieguvis velosipēda vadīšanas tiesības, prot patstāvīgi ar motorolleru aizbraukt uz tuvējām pilsētām.
Auces novads	Cits	Pašvaldība iespēju robežās domā par pasākumiem un atbalsta pasākumus par palīdzības sniegšanu attiecībā uz personām ar invaliditāti.
Babītes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Ieviests ģimenes asistenta pakalpojums.
	Adaptācija un rehabilitācija	Bērniem ar invaliditāti tiek apmaksāta Portidžas agrīnā rehabilitācija un apmācība pēc Montesori metodes. Salas pagasta sākumskolā 2013. gada septembrī darbu uzsāka Montesori kabinets. Psihologs personām ar invaliditāti sniedz konsultācijas personas dzīvesvietā.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Izveidots āra treniņu laukums „Loki” (2013. gads). Iespēja izmantot Daudzfunkcionālā sociālo pakalpojumu centra pakalpojumus: atbalsta grupas, radošā darbnīca, individuālie psihologa pakalpojumi, datora / interneta izmantošana, brīvā laika pavadīšanas iespējas, iespēja iepazīties ar periodisko literatūru, galda spēles, uz laiku saņemt lietošanai tehniskos palīg līdzekļus.
Baldones novads	Vides pieejamība	Aprūpes centrā ir pieejama ierīce uzkāpšanai pa kāpnēm jebkuram invalīdam pēc nepieciešamības.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Aprūpes centrā iekārtota telpa, kur cilvēki ar invaliditāti var izmantot dušu, vannu un izmazgāt veļu, šo pakalpojumu var izmantot jebkurš Baldones novada iedzīvotājs, trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes šo pakalpojumu izmanto bez maksas. Ar pensionāru padomes brīvprātīgo atbalstu darbojas Humānās palīdzības punkts, kas ir bezmaksas pakalpojums, atrodas domes telpās un atvērts divreiz nedēļā. Personas ar invaliditāti var saņemt nepieciešamo apģērbu, apavus, dažreiz arī saimniecības preces.
	Adaptācija un rehabilitācija	Invalīdiem ir bezmaksas iespēja apmeklēt fizioterapeita nodarbības.
Balvu novads	Bērni ar invaliditāti	Bērniem invalīdiem pieejama ārstnieciskā rehabilitācija dzīvesvietā (masāžas, ārstnieciskā vingrošana, peldbaseins), 100% apmērā apmaksāti ēdināšanas izdevumi skolās un bērnudārzos, piešķirts pabalsts skolas piederumu iegādei.
	Vides pieejamība	Pašvaldībā pieejams mobilais pacēlājs, lai cilvēku ratiņkrēslā brīvi varētu nogādāt jebkurā stāvā daudzdzīvokļu namos. Ir pielāgota Sociālā dzīvojamā māja personām ar smagiem funkcionāliem

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		traucējumiem Liepu ielā 2 un visās sociālajās mājās ir piemērotas atlaides par apkuri no 20 līdz 50%.
	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldībā pieejams specializētais transports invalīdu pārvadāšanai gan ratiņkrēslā, gan guļus stāvoklī. Divas reizes gadā pakalpojums tiek nodrošināts bez maksas, lai nokļūtu ārstniecības vai rehabilitācijas iestādē.
	Adaptācija un rehabilitācija	„Dienas centrā” pieejami bezmaksas pakalpojumi pie medmāsas, masiera, bērnu masiera, fizioterapeita asistenta un psihologa. Pašvaldībā ir grupu dzīvokļi, kuros savas sociālās prasmes un funkcionēšanu var atjaunot personas ar garīga rakstura traucējumiem.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Bērniem invalīdiem nodrošināta iespēja piedalīties sporta spēlēs, NVO „Mans patvērumš” aktivitātēs un Ziemassvētku pasākumā. Pašvaldība iespēju robežās atbalsta nevalstiskās organizācijas, kuras darbojas cilvēku ar invaliditāti tiesību nodrošināšanā.
Bauskas novads	Vides pieejamība Izglītība	Piešķirts sociālais dzīvoklis personai ar kustību ierobežojumiem (persona pēc kakla skriemeļu lūzuma), pielāgota iekļūšana mājoklī, piešķirta aprūpe mājās. Pamūšas SIPS piemērota vide, individuāls darbs, programmas u.c. Pamūšas SIPS ir uzbrauktuve, ir pacēlājs, ir nepieciešamais atbalsta personāls, speciālisti, pašlaik skolā mācās 5 izglītojamie ar kustību traucējumiem. Bauskas 2.vidusskola: uzbrauktuve, pacēlājs jaunajā korpusā, programmas tālmācībā, speciālisti, atbalsta personāls. Atsevišķās izglītības iestādēs (Bauskas Mūzikas skola, Griķu pamatskola) ir izveidotas uzbrauktuves.
Brocēnu novads	Vides pieejamība	Vidusskolā izbūvēts panduss, kas ļauj bērniem ar kustību traucējumiem iegūt izglītību vispārējā mācību iestādē tuvāk mājām.
	Veselība	Nepieciešamības gadījumā tiek sniegta palīdzība, lai bērni ar invaliditāti varētu nokļūt Rīgā pie medicīnas speciālistiem. Iespēju robežās šāda palīdzība tiek sniegta arī pārējām personām ar invaliditāti.
	Nodarbinātība	Bērnudārzā tiek nodrošināta darba vieta invalīdam ar kustību traucējumiem un arī 2.grupas invalīdam.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Pašvaldība ir organizējusi labdarības koncertus un iegūtos līdzekļus ziedojusi ģimenei, kurā aug trīs trīnītes un divām no tām ir invaliditāte. 2012.gadā tika piešķirts finansējums uzturēšanās un dalības maksas izdevumu segšanai vienam novada iedzīvotājam dalībai 4.DIBF (Starptautiskā Nedzirdīgo basketbola federācija) Eiropausā.
Burtnieku novads	Adaptācija un rehabilitācija	Burtnieku novada pašvaldības Sociālais dienests no 01.01.2012. līdz 31.12.2013. realizēja Eiropas sociālā fonda finansētu projektu „Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšana Burtnieku novadā”, kura ietvaros bija nodarbības un konsultācijas personām ar invaliditāti sekojošās programmās: „Sociālās rehabilitācijas programma personām ar funkcionāliem traucējumiem, prognozējamu invaliditāti un personām, kas kopj slimu ģimenes locekli”, „Motivācijas programmas īstenošana darba prasmju apgūšanai”, „Motivācijas programmas īstenošana motivācijas un konkurētspējas paaugstināšanai veicinot iekļaušanos darba tirgū”.
Carnikavas novads	Adaptācija un rehabilitācija Vides pieejamība	Veiksmīgi īstenots 2010. gada ERAF projekts – Alternatīvās aprūpes pakalpojumu centra izveide Carnikavas novadā. Projekts ļāva izveidot centru, kur ir nodrošināta ļoti laba vides pieejamība cilvēkiem ar

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		kustību traucējumiem un vājredzīgiem cilvēkiem. Lai nodrošinātu vides pieejamību notika vairākas konsultācijas ar „Apeironu”, kas centra atklāšanas pasākumā teica atzinīgus vārdus paveikto, kā arī ieteica no šī projekta pamācīties citām pašvaldībām. Centrs ir ļoti apmeklēts un Carnikavas invalīdu biedrība ir tā patstāvīgs klients.
Cēsu novads	Bērni ar invaliditāti	Pašvaldība bērniem invalīdiem piešķir brīvpusdienas un uzturmaksu atlaides bez ģimenes materiālās situācijas izvērtēšanas. Audžuģimenēm, kas aprūpē bērnu invalīdu, ir paaugstināts pašvaldības finansējums.
	Vides pieejamība	Cēsu novada pašvaldības Būvvaldē uz līguma darbā pieņemts cilvēks ar kustību traucējumiem par Vides pieejamības ekspertu, kas attiecīgi arī izgājis Invalīdu un viņu draugu apvienības „Apeirons” organizēto apmācību par vides pieejamību un kā Cēsu pilsētas vides pieejamības sabiedriskais eksperts sniedz atzinumus par vides pieejamības jautājumiem cilvēkiem ar kustību traucējumu. Pašvaldībā 2 dzīvokļi ir invalīdiem, kuri pārvietojas ratiņkrēslos.
	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldība organizē bērnu nokļūšanu uz skolu un no skolas atpakaļ. Pašvaldībā ir pieejams specializētais transports personām ar kustību traucējumiem.
	Izglītība	Bērni ar invaliditāti integrēti izglītības iestādēs pēc iespējas tuvu dzīvesvietai.
	Adaptācija un rehabilitācija	Pašvaldība periodiski organizē atbalsta grupas gan cilvēkiem ar invaliditāti, gan tuviniekiem, kas aprūpē šīs personas.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Pašvaldībā darbojas Invalīdu – habilitācijas centrs, kurā ik dienu saturīgi brīvo laiku pavada personas ar invaliditāti vecumā līdz 35 gadiem.
Cesvaines novads	Vides pieejamība	Cesvainē 2007. gadā tika uzbūvēta jauna skola, kas pilnībā ir pielāgota bērniem ar invaliditāti, lai skolā varētu pilnvērtīgi darboties.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pašvaldībā ļoti aktīvi darbojas Sociālā dienesta un Cesvaines pansionāta darbinieki, kas iesaistās dažādu problēmsituāciju risināšanā, meklējot dzīvesvietu, nodrošinot nepieciešamo transportu, kā arī meklē iespējas finansiālai palīdzībai.
	Adaptācija un rehabilitācija	Programma „Sociālo pakalpojumu nodrošināšana un integrāciju veicinošas vides izveide bērniem un jauniešiem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem Madonas reģionā!” Projekts tiek realizēts no š.g.1.oktobra -2015.gada 30. martam. Projektā paredzētas dziedinošās terapijas bērniem un jauniešiem ar funkcionāliem traucējumiem, konsultācijas šo bērnu un jauniešu ģimenes locekļiem.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Tiek organizēti pasākumi –Veco ļaužu dienas, Veco ļaužu sporta spēles.
Dagdas novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Invalīdu biedrības izveidošana, tās finansiālais atbalsts. Biedrības biedri ar rokdarbu darinājumiem arī paši nopelna finanses un darbojas dažādās jomās atbilstoši savām interesēm, biedrība aktīvi piedalās gan pašvaldības pasākumos, gan iekļaujas sabiedriskajās aktivitātēs ārpus novada robežām.
Daugavpils novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Latvijas Sarkanā Krusta projekta „Mēs kopā dzīvojam mūsu valstī” ietvaros Daugavpils novada Kultūras centrā notika lekcija „Par sociālās integrācijas problēmām un labās prakses piemēriem Norvēģijā”. Lekciju lasīja Norvēģijas Sarkanā Krusta pārstāvis Rodžers Makkellers, kurš dalījās savā pieredzē, kā valstī strādā

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		<p>ar mazākumtautību pārstāvjiem un dažādu kultūru pārstāvjiem, lai arī Daugavpils novads varētu pārņemt kādu daļu no šīs pieredzes un kaut ko mainīt sabiedrības integrācijas procesā. Lekcijā sapulcējās gan projekta dalībnieki – seniori, cilvēki ar īpašām vajadzībām, jaunie vecāki un cilvēki ar zemiem ienākumiem no Daugavpils un Ilūkstes novada, gan studenti un citi interesenti.</p>
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	<p>Kalupes pagastā, Daugavpils novadā tiek stiprināta sadarbība starp vecāko paaudzi un jauniešiem, šo cilvēku vidū ir arī cilvēki ar īpašām vajadzībām. Daugavpils novada Sarkanā Krusta jaunieši brīvo laiku bieži pavada ar Kalupes pagasta vecāko paaudzi un jauniešiem, veicot kopā stikla apgleznošanu, runājoties par dzīvi un pārņemot dzīves pieredzi no vecākiem cilvēkiem.</p>
Daugavpils pilsēta	Vides pieejamība	<p>1. 2013. gada 30. maijā Daugavpils pilsētas domes Sociālo jautājumu komitejas deputāti atbalstīja Sociālo lietu pārvaldes ierosinātos grozījumus saistošajos noteikumos, kuri noteiks finansējuma piešķiršanas kārtību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām pasākumiem, kuri nodrošinās nepieciešamās vides pieejamību. Izanalizējot statistiku un izvērtējot situāciju, Sociālo lietu pārvalde ierosināja grozīt saistošos noteikumus, lai pašvaldība vairāk palīdzētu šiem cilvēkiem. Sociālo lietu pārvalde arī iepriekš palīdzēja invalīdiem pielāgot vidi savām vajadzībām, piešķirot līdzekļus vienreizēja pabalsta veidā no ārkārtas stāvoklim domātās naudas. Bija nolemts sakārtot sistēmu, paredzot pilsētas personām ar invaliditāti iespēju saņemt pašvaldības atbalstu mājokļa pielāgošanai, pandusa ierīkošanai, pacēlāja iegādei. Noteikumos atrunāts termiņš, kurā cilvēks var lūgt līdzekļu piešķiršanu darbu veikšanai, kā arī iesniedzamo dokumentu saraksts (piemēram, ārsta slēdziens, ergoterapeita atzinums, mājas apsekošanas akts). Izstrādājot noteikumus, Sociālo lietu pārvalde izmantoja to pašvaldību pieredzi, kuras ilgu laiku īsteno līdzīgus pasākumus. Grozījumi “Atbalsts personām ar invaliditāti vides pieejamības nodrošināšanai” Daugavpils pilsētas domes 28.01.2010. saistošajos noteikumos Nr.4 “Atbalsts mazaizsargātajām personām” stājās spēkā 2013.gada jūnija mēnesī.</p> <p>2. Bērni ar kustību traucējumiem var mācīties pamatskolas posmā, jo vides pieejamība ir nodrošināta 11. psk un Vienības pamatskolā. 11. psk. ir uzstādīts arī pacēlājs. Lai nodrošinātu mācību turpināšanu vidusskolā, Daugavpils pašvaldība realizēja projektu “Daugavpils 12. vsk. infrastruktūras uzlabošana izglītojamiem ar funkcionāliem traucējumiem”. Projekta realizācija pabeigta 2010. gada oktobrī. Projekta laikā skolā tika ierīkots iebūvēts lifts, pacēlājs, paplašinātas durvju ailes vairākos mācību kabinetos un pielāgotas sanitārtehniskās telpas. Pašvaldības mērķis ir panākt, lai skolēni ar kustību traucējumiem varētu komfortabli mācīties skolās, iegūt vidējo izglītību un varētu turpināt mācības augstskolā. Arī vairākas augstskolas Daugavpilī var uzņemt studentus ar kustību traucējumiem. Daugavpils 12. vidusskola ir vienīgā pilsētā, kura jau vairākus gadus strādā ar izglītojamajiem, kuriem ir kustību traucējumi. Skolā uzkrāta liela pieredze, lai integrētu šos skolēnus izglītības procesā.</p> <p>3. 2010.gada 2. jūnijā notika Daugavpils 24. bērnu dārza svinīgā atklāšana pēc rekonstrukcijas. Projekta ietvaros rekonstruēta 24. bērnu dārza ēka (atremontēta visa šīs ēkas fasāde un uzlikts jauns jumts),</p>

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		<p>piebūvēts jauns korpuss (četras jaunas grupiņas) un īstenoti energoefektivitātes pasākumi, rekonstruēta Daugavpils pašvaldībai piederošā ēka par jaunu mūsdienīgu pirmsskolas izglītības iestādi, labiekārtota tās teritorija un rotaļlaukums, iegādāts un uzstādīts iebūvējamais aprīkojums, kā arī nodrošināta vides pieejamība personām ar funkcionāliem traucējumiem un vecākiem ar bērniem.</p> <p>4. Veicot Daugavpils Universitātes (DU) iekārtu, instrumentu un informācijas tehnoloģiju modernizāciju, Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) finansētā projekta „Daugavpils Universitātes studiju kvalitātes uzlabošana un vides pieejamības nodrošināšana” ietvaros, DU par projekta līdzekļiem saņēma 14 dabaszinātņu, matemātikas, inženierzinātņu un informātikas laboratoriju aprīkojuma komplektus, mākslas un mūzikas instrumentu un aparatūras komplektus, no kuriem atsevišķi aprīkojuma veidi ir unikāli - vienīgie Latvijā.</p> <p>Projektā ietvaros tika renovēts DU Dabaszinātņu un matemātikas fakultātes korpuss Parādes ielā 1, Administratīvais un mākslas korpusi un koncertzāle Vienības ielā 13 un modernizēta Bibliotēka Parādes ielā 1. Visi minētie objekti ir pielāgoti personām ar īpašām vajadzībām.</p> <p>5. 2012.gadā Daugavpils bija iesaistījies projektā, kas paredzēja pilsētu izvērtējumu vides pieejamībā cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Eksperti ir atzinuši, ka Daugavpils labāko Eiropas valstu vidū.</p> <p>Daugavpils šajā 31 pilsētu sarakstā bija vienīgā no Baltijas valstīm.</p> <p>Izvērtējumam bija pieteikušās 114 pilsētas no 23 Eiropas Savienības valstīm. Žūrija izvēlējās 31 labāko pilsētu, kas ir vispieejamākā cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tajā skaitā ir arī Daugavpils. Daugavpils ir izstrādājusi pārdomātu pilsētas teritorijas plānojumu 2006 - 2018. gadam. Pašvaldība mērķtiecīgi iet uz to, lai visa pilsēta būtu pieejama cilvēkiem, kuriem ir īpašas vajadzības pēc ērtām kāpnēm, drošām ietvēm, spilgtiem uzrakstiem.</p>
	Izglītība	Daugavpils 10.vidusskolā bērns ar autisma diagnozi tika integrēts vispārīgglītojošā skolā, kā arī bērni ar kustību traucējumiem ratiņkrēslos tika integrēti Daugavpils 12., 3.vidusskolās, 11.pamatskolā un Logopēdiskajā internātpamatskolā – attīstības centrā. Pilsētā ir piedāvātas visas iespējamās pirmsskolas speciālās izglītības programmas.
Dobeles novads	Individuālā pārvietošanās	Nodrošināts specializētais transports bērniem invalīdiem uz specializēto bērnudārzu Jelgavā.
	Nodarbinātība	SIA “Dobeles autobusu parks” strādā daudz darbinieki ar invaliditāti (autobusu vadītāji, kasieri, apkopēji, administrācijas pārstāvji).
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Dienas centrā personām ar garīgās attīstības traucējumiem “Solis” tiek rīkoti gadskārtu svinēšanas pasākumi, organizētas sporta nodarbības, kultūrizglītojošie pasākumi, radošās nodarbības - aušana, darbs ar mālu, pašaprūpes iemaņu apmācība.
Dundagas novads	Vides pieejamība	Latvijas pārrobežu projekta ietvaros ir ierīkots lifts ilgstošās sociālās aprūpes un veselības centrā, lai uzlabotu iedzīvotāju dzīves apstākļus.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Sadarbībā ar Latvijas bērnu fondu nodrošināta bērniem ar invaliditāti dalību vasaras nometnēs.
Durbes novads	Vides pieejamība	Pielāgotas nobrauktuves, lai personas brīvi spētu pārvietoties ārpus dzīvesvietas.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Tiek rīkoti pasākumi – piešķirtas pašvaldības telpas tematiskajiem pasākumiem, notiek ekskursijas vienu reizi gadā tieši personām ar invaliditāti, sadarbībā ar Diakonijas centru notiek pasākumi Durbes baznīcā, kā arī svētku pasākumi pēc Durbes evaņģēliski luteriskās draudzes iniciatīvas, kopā būšana, ražas svētki.
Engures novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Engures novada pašvaldības darbinieki personīgi pazīst savus iedzīvotājus un it sevišķi tos, kuriem nepieciešama kāda palīdzība, līdz ar to labā prakse ir individuāla pieeja katram iedzīvotājam, kurš vērsas pēc palīdzības pagastu pārvaldēs pie attiecīgajiem speciālistiem. Visbiežāk tie ir lūgumi pēc transporta pakalpojumiem, ceļu sakārtošanas, tāpat ir nepieciešamas palīdzēt sakārtot dažādus dokumentus.
Garkalnes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Iespēju robežās tiek sniegts materiāls atbalsts.
Grobiņas novads	Vides pieejamība	Pašvaldība regulāri veic uzlabojumus infrastruktūrā.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Sociālais dienests pēc vajadzības piešķir (bez maksas) savā rīcībā esošos tehniskos palīg līdzekļus un funkcionālās gultas.
	Individuālā pārvietošanās	Grobiņas novada pašvaldībā reizi nedēļā veciem cilvēkiem (ne tikai personām ar invaliditāti) tiek nodrošināts autobuss nokļūšanai uz doktorātu, domi, sociālo dienestu, veikalu. Sociālais dienests iespēju robežās ved uz slimnīcu, pie ārstiem utt., mēnesī vairākas reizes ved cilvēkus uz Rīgu pie ārstiem.
Gulbenes novads	Vides pieejamība	Renovētajā sociālās aprūpes centrā “Siltais” nodrošināti labvēlīgi un komfortabli apstākļi personām ar funkcionāliem traucējumiem.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Nodrošināti sociālie pakalpojumi - ilgstošas sociālās aprūpes centros, aprūpes mājās pakalpojums, invalīda asistenta pakalpojums.
	Individuālā pārvietošanās	Iegādāts un aprīkots specializētais transporta līdzeklis personu ar funkcionāliem traucējumiem nokļūšanai uz ārstniecības iestādi un rehabilitāciju.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Pašvaldība atbalstījusi Invalīdu biedrības projektus - Mobilā pacēlāja iegāde; “Spēks un veselība Latvijas mālā”; “Biotron” aparāta iegāde veselības veicināšanai; “Atver durvis! Arī es dzīvoju šajā pasaulē.” Sniegts atbalsts, finansējums, nodrošinātas telpas invalīdu biedrības un pensionāru biedrības aktivitātēm un atbalsts Senioru svētku organizēšanā un invalīdu sporta svētku organizēšanā. Invalīdu biedrībā tiek nodrošinātas dažādas aktivitātes: radošās darbnīcas, veidošana no māla, apsveikuma kartiņu darināšana, šūšanas nodarbības, adīšana, tamborēšana, sveču liešana, ārstnieciskā vingrošana, sporta nodarbības sporta centrā, nūjošana, trenāžieri, galda spēles.
Ikšķiles novads	Individuālā pārvietošanās	Tiek piedāvāts transports, ar kuru iespējams nokļūt gan uz pašvaldības administrācijas ēku, gan sociālo dienestu un Dienas centru, kā arī persona tiek nogādāta uz ārstniecības un citām iestādēm.
	Cits	„Vienas aģentūras pietura” principa amata izveide 2013.gadā, kur pašvaldības administrācijas darbinieks sniedz visus pakalpojumus ēkas 1.stāvā, ņemot vērā, ka tagad pašvaldība iekārtojiesies 3 stāvu ēkā.
Ilūkstes novads	Vides pieejamība	Pašvaldībā tiek kārtota ceļu infrastruktūra.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Personām ar invaliditāti un mazajām pensijām pieejams sociālās palīdzības atbalsts.
	Veselība	Attīstās veselības centra sniegto pakalpojumu klāsts, kvalitāte un pieejamība.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ļoti radoši, pārdomāti un iekļaujoši tiek īstenoti dažādi bērnu un jauniešu pasākumi.
Inčukalna novads	Nodarbinātība	Pašvaldībā strādā personas ar invaliditāti.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ziemassvētku pasākumi, pieejams baseins ar pacelāju.
Jaunjelgavas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pēdējo trīs gadu laikā pakāpeniski tiek palielināti un dažādoti pabalsti (sociālā palīdzība) personām ar invaliditāti. Pieejams psihologa pakalpojums, ar 01.10.2014 arī personām ar invaliditāti mājās.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Izveidotajā Jaunjelgavas dienas centrā bērniem un ģimenēm ir iespēja darboties ar personām ar invaliditāti, kā pilngadīgajām, tā nepilngadīgajām. Sociālajā dienestā sociālais darbinieks vada radošās nodarbības pilngadīgajām personām ar invaliditāti. Sociālajā dienestā ir uzsākts organizēt izglītojošas nodarbības sievietēm „Sievietes valdzinājums”, kuru vadīs psihologs, mērķauditorija – sievietes, t.sk. arī sievietes ar invaliditāti.
	Cits	Regulāri personām ar invaliditāti tiek organizēta arī tiesiskā aizsardzība, sniegtas konsultācijas sociālajam dienestam sadarbojoties ar dažādām institūcijām – tiesām, tiesu izpildītājiem, parādu piedzinēju firmām, policiju, medicīnas iestādēm u.c. , privātajām iestādēm, izmantojot arī novada jurista palīdzību.
Jaunpiebalgas novads	Vides pieejamība	Jaunpiebalgas vidusskolas ēku pielāgošana personām ar kustību traucējumiem
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Katru gadu uz ziemassvētkiem bērni invalīdi saņem paciņas. 2013.gadā notika labdarības pasākums bērniem invalīdiem, tāds tika plānots arī 2014.gadā.
Jaunpils novads	Bērni ar invaliditāti	Skolā piešķir brīvpusdienas
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pieaugušajiem invalīdiem Ziemassvētkos piešķir finansiālo atbalstu EUR 25.00, bērniem invalīdiem sponsoru dāvanas. Smagu funkcionālu traucējumu gadījumos ir iespēja saņemt aprūpi mājās. Maznodrošinātai personai vai ģimenei ir atvieglojums 90% par nekustamā īpašuma nodokļa samaksai. Piešķir pabalstu veselības aprūpei.
	Individuālā pārvietošanās	Tiek piešķirti atvieglojumi autotransporta izmantošanai braucieniem uz medicīnas iestādēm. Sociālā dienesta rīcībā ir pielāgots autotransports, lai varētu pārvadāt personu ratiņkrēslā.
Jēkabpils novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Personas ar īpašām vajadzībām un viņu locekļi tiek iesaistīti darbā ar NVO. Notika ekskursija uz Latgales GORS un ZEIMULS, Karaļa kalnu un Aglonas baziliku. Biedrībā „Ūdenszīmes” notika dzejas un mūzikas pasākums.
Jēkabpils pilsēta	Cits	Izveidots servisa dzīvoklis
Jelgavas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Jelgavas novadā Latvijas Samariešu apvienība nodrošina aprūpes mājās pakalpojumu un drošības pogas pakalpojumu.
	Individuālā pārvietošanās	Jelgavas novadā Latvijas Samariešu apvienība nodrošina specializētā transporta pakalpojumu.
Jelgavas pilsēta	Vides pieejamība	Jelgavas pilsētas pašvaldībā tiek veikti vides pieejamības uzlabošanas pasākumi gan sabiedriskās vietās, gan arī personu dzīvesvietās. Dzīvesvietu pielāgošanu paredz pašvaldības saistošie noteikumi.
	Individuālā pārvietošanās	Specializētā autotransporta pakalpojumus personām ar kustību traucējumiem jau kopš 2004.gada. Izmantojot šo pakalpojumu, ir pieejams arī kāpņu kāpējs, kurš nodrošina personu pārvietošanu pa kāpnēm,

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		gadījumā, ja personu dzīvesvietas nav pielāgotas.
	Izglītība	Ir nodrošināta iespēja mācīties un apgūt atbilstošu izglītības programmu. Iekļaujošas izglītības atbalsta centrs, asistents izglītības iestādē, atbalsta personāls izglītības iestādē, izglītības iestāžu rekonstrukcija u.c.
	Adaptācija un rehabilitācija	Personas ar invaliditāti ir tiesīgi saņemt bezmaksas tehniskos palīg līdzekļus, kuri nav iekļauti valsts apmaksāto tehnisko palīg līdzekļu sarakstā, piemēram, funkcionālās gultas, ortopēdiskos vai pretizgulējuma matračus, pacelājus personu pārvietošanai no gultas uz ritenkrēslu un t.t., ergonomiskais galds. Ārstnieciskā vingrošana grupā tiek nodrošināta sākot ar 2010.gadu, pakalpojums klientiem ir bez maksas. Atbalsta grupas vecākiem, kuri audzina bērnus ar īpašām vajadzībām.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ir pieejamas interešu izglītības programmas. Peldbaseins, sāls istaba.
Jūrmalas pilsēta	Vides pieejamība	Veikti pasākumi vides pieejamības palielināšanā personām ar invaliditāti, tai skaitā vides pieejamība pludmalēs – ir izveidotas speciālas stāvvietas ērtai transportlīdzekļu novietošanai pie izejām uz jūru, ērti nobraukšanas ceļi uz jūru, pārģērbšanās kabīnes un pludmales inventārs – peldrati, tandēma velosipēdi, galda spēles un sporta inventārs neredzīgajiem.
	Individuālā pārvietošanās	Veikti pasākumi, lai personām ar invaliditāti atvieglotu pārvietošanos – ir pieejams speciālā transporta pakalpojums, pabalsts degvielas iegādei speciāli pielāgotam vieglajam transportlīdzeklim, bezmaksas sabiedriskais transports personām ar invaliditāti.
	Adaptācija un rehabilitācija	Attīstīti sociālās rehabilitācijas pakalpojumi –pieejams ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā pilngadīgām personām pakalpojums, Īslaicīgas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā pilngadīgām personām pakalpojums, Servisa dzīvokļa pakalpojums, Dienas aprūpes centra personām ar garīgas veselības traucējumiem pakalpojums, Dienas aprūpes centra pensijas vecuma personām un invalīdiem pakalpojums, pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai.
Kandavas novads	Individuālā pārvietošanās	Transporta nodrošinājums, prioritāri – medicīnas, rehabilitācijas un sociālām vajadzībām.
	Adaptācija un rehabilitācija	Sociāli medicīniskā rehabilitācija tuvināta klienta dzīves vietai.
Kārsavas novads	Individuālā pārvietošanās	Personām ar invaliditāti, kurām ir pārvietošanās grūtības un kuriem nav palīdzētspējīgu radnieku, nodrošināts transportēšanas pakalpojums uz ārstniecības iestādēm.
Kocēnu novads	Vides pieejamība	Mājokļa pielāgošanas iespējas personām ar 1.grupas invaliditāti (ratiņkrēslā).
Kokneses novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Ar domes saistošajiem noteikumiem nodrošināts lielāks atbalsts personām ar invaliditāti. Sociālais dienests izvērtē, piešķir un administrē asistenta pakalpojumu pašvaldībā, kas ļauj personām ar invaliditāti labāk iekļauties sabiedrībā.
Krāslavas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pašvaldība sveic reizi gadā ar dāvanām, 1-2 reizes gadā aicina uz humānās palīdzības saņemšanu (apgērbī), nodrošina ar tehniskiem palīg līdzekļiem (lietotiem). Pašvaldība nodrošināja 2 asistentu apmācību Rīgā Neredzīgo centrā, kuri uz līguma pamata pēc vajadzības sniedz asistenta pakalpojumu vientuļiem cilvēkiem ar invaliditāti.
	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldība nodrošina transportu NVO biedru nokļūšanai uz sporta spēlēm, pieredzes apmaiņas

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		braucieniem, ekskursijās, piedalīšanos kultūras pasākumos u.c.
	Veselība	Pieejams medicīnas māsu pakalpojums Sociālajā dienestā (sniedz konsultācijas medicīnas aprūpes jautājumos, izmēra asinsspiedienu, veic injekcijas, nosaka asinīs cukura un holesterīna līmeni).
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ziemassvētku eglīte bērniem ar īpašām vajadzībām.
Krimuldas novads	Adaptācija un rehabilitācija	Risināts jautājums par noteiktu rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanu bērnam ar invaliditāti, kas sadarbībā ar Siguldas novada NVO tika nodrošināts. Labā prakse ir sadarbībā ar blakus esošās pašvaldības Siguldas Bērnu un jauniešu ar invaliditāti biedrību „Cerību spārni”, kuri dalās pieredzē, sniedz atbalstu, konsultācijas, lai veiksmīgi risinātu jautājumus, kas skar bērnus un pieaugušos ar invaliditāti Krimuldas novadā. Krimuldas novada bērni ir arī apmeklējuši šīs biedrības piedāvātos pakalpojumus un saņēmuši nepieciešamos pakalpojumus, konsultācijas.
Krustpils novads	Vides pieejamība	Īstenoti vairāki būvniecības projekti vides pieejamības nodrošināšanai – „Sūnu skolas sporta/sarīkojumu zāles rekonstrukcija”, „Apvienotā gājēju un veloceļa izbūve Kūku pagastā”, „Antūžu speciālās internātpamatskolas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana”, “Telpu rekonstrukcijas, kosmētiskā remonta un iekšējo inženiertīklu izbūves būvdarbi Variešu pagasta PII “Varavīksne” ēkā”, "Variešu sākumskolas piebūves - mācību telpu un sporta zāles būvniecība"
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Nodrošinātas atbalsta grupas, darba un atpūtas nometnes vasaras periodā.
Kuldīgas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Biedrība “Tu vari”, kura apvieno cilvēkus ar kustību traucējumiem un ratiņkrēslus, piedalās Kuldīgas novada Attīstības programmu izstrādē, darbojas kā vides pieejamības eksperti, izveidojuši datorapmācības klasi, nodrošina ar specializēto transportu, piedalās novada kultūras un sporta pasākumos utt.
Ķeguma novads	Vides pieejamība	Vienai personai, kas pārvietojas ratiņkrēslā finansēta uzbrauktuves izveidošana.
	Individuālā pārvietošanās	Iespējas bez maksas izmantot pašvaldības transportu nokļūšanai uz ārstniecības vai rehabilitācijas iestādēm.
	Adaptācija un rehabilitācija	Personām ar invaliditāti bez maksas ir iespēja izmantot palīglīdzekļus (ratiņkrēsli, funkcionālās gultas u.c.).
Ķekavas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	50 % atlaide sociālo pakalpojumu saņemšanā (aprūpe mājās, Dienas centra pakalpojumi u.c.).
	Individuālā pārvietošanās	Transporta pakalpojumi (2 busi) bērniem, kuri mācās Rīgas pilsētas specializētajās izglītības skolās.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Dienas centrs „Gaismas iela” – cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (tai skaitā cilvēkiem ar attīstības traucējumiem).
Lielvārdes novads	Cits	Lielvārdes novada sociālajā dienestā uzsākts darbs pie Dienas centru filiāļu izveidošanas Lielvārdes novada Jumpravas un Lēdmanes pagastos, kuros tiks sniegti sociālie pakalpojumi un kuri būs pieejami arī personām ar invaliditāti.
Liepājas pilsēta	Vides pieejamība	Liepājas Neredzīgo biedrība intensīvi strādā pie Universālā dizaina principu ieviešanas ne tikai Liepājā, bet visā Latvijā. Liepājas jaunajās un renovētajās ielās ir iestrādātas vadlīnijas, uz ietvēm ir nobrauktuves un uzbrauktuves, pie ēkām ir uzbrauktuves, uz kāpnēm ēkās ir marķēti pirmie un pēdējie pakāpieni, stikla

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		durvis ir marķētas, apgaismes stabi uz ietvēm ir marķēti, pludmalē ir invalīdiem pieejama peldvieta, parkos un skvēros ir taktilās kartes.
Līgatnes novads	Vides pieejamība	Ielu infrastruktūras uzlabošanas procesā pie Līgatnes novada domes ēkas Sprinģu ielā 4, Līgatnē un pie Līgatnes pirmsskolas izglītības iestādes ēkas Gaujas ielā 7, Līgatnē ir nodrošināts ietvju slīpums krustojumos un pārejās uzbraukšanai ar ratiņiem vai ratiņkrēslu.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Aizvien plašāk attīstām bērnu invalīdu iespēju piedalīties atbilstošās nometnēs gan sameklējot un sniedzot informāciju par nometņu norises vietām, laiku un iespējām tajās piedalīties, gan nodrošinot ar transportu nokļūšanai uz/no nometnes norises vietas, ja tas ir nepieciešams.
Limbažu novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Limbažu Dienas centrs rīko dažādus pasākumus personām ar invaliditāti, piemēram, šaha un dambretes turnīrus un citas sportiskas aktivitātes, kulinārijas nodarbības, lai veicinātu veselīga dzīvesveida popularizēšanu, kā arī svētku sarīkojumus.
Līvānu novads	Izglītība	I grupas invalīds ar kustību traucējumiem, kuram nepieciešama īpaša kopšana, 2014.gadā pabeidza studijas „Baltijas psiholoģijas un menedžmenta augstskolā”. Visus studiju gadus tika finansiāli atbalstīta no pašvaldības sociālā budžeta.
Ludzas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pašvaldība piešķir vienreizēju pabalstu apkures vai malkas iegādes izdevumu apmaksai, invalīdiem, kuriem ir nepieciešamas hemodialīzes procedūras, procedūru apmaksai.
Madonas novads	Izglītība	Madonas novada Kalsnavas pamatskolā ar pašvaldības finansiālu atbalstu ir izveidota speciālā klase „Kāpēcīši”, kurā apmācība tiek nodrošināta bērniem ar smagiem garīgiem un fiziskiem traucējumiem (C līmenis). Pagasta pārvalde nodrošināja un finansēja pedagogu apmācību darbam ar šiem bērniem.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	„Kāpēcīšu” bērniem bija iespēja aizbraukt apmaiņas braucienā uz Turciju un satikties ar viņiem līdzīgajiem. Kopā ar bērniem ciemojās arī viņu mammas.
Mālpils novads	Vides pieejamība	Vides pieejamības uzlabošana.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Invalīdu biedrības „Notici sev” atbalstīšana.
Mārupes novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Personu ar invaliditāti integrēšana dienas centrā, kuru pamatā apmeklē bērni un jaunieši, kā arī pensijas vecuma grupas.
Mērsraga novads	Nodarbinātība	Algotajos pagaidu darbos bezdarbnieki strādā dažādās pašvaldības iestādēs, biedrībās vai nodibinājumos. Viņi iemācās veikt jaunus darbus, nepazaudē prasmi darīt darbus, ko prot. Mērsraga novada pašvaldība, pirmkārt, dod darba iespējas invalīdiem.
Naukšēnu novads	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldība nodrošina cilvēkiem ar invaliditāti transportu uz pasākumiem vietējā un tuvākajā kultūras namā un sporta kompleksā.
Neretas novads	Vides pieejamība	2014. gadā Neretas novada pašvaldība sadarbībā ar „Ziedot.lv” ir palīdzējusi ar savu līdzfinansējumu vienam 1.grupas invalīdam iegādāties kāpurķēžu pacēlāju, kas nepieciešams invalīda riteņkrēslā pārvietošanai pa kāpnēm.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Katru gadu Ziemassvētkos tiek sveikti 1.grupas invalīdi un vientuļie 2.grupas invalīdi ar Ziemassvētku paciņām, kuru saturā ir saldumi un siltas adītas vilnas zeķes.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Nīcas novads	Vides pieejamība	Universālā dizaina principu ieviešana.
Ogres novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Ļoti daudzām personām ar invaliditāti saņemot asistenta pakalpojumus ir iespēja integrēties sabiedrībā un uzlabot sociālo funkcionēšanu sabiedrībā.
	Adaptācija un rehabilitācija	Vientuļa persona pēc insulta ar runas traucējumiem, sakarā ar dažādu pakalpojumu klāstu pielāgojumu attiecīgajai situācijai (medicīniskā, sociālā rehabilitācija, pusdienas mājās, nokārtota invaliditāte, aprūpe mājās), ir daļēji uzlabojusi veselības stāvokli un sociālo funkcionēšanu.
Olaines novads	Vides pieejamība	Tiek strādāts pie vides pieejamības uzlabošanas personu dzīvesvietā, kā arī tiek aprīkotas sabiedriskās iestādes, lai nodrošinātu piekļuvi cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.
Ozolnieku novads	Vides pieejamība	Nodrošināti vides apstākļi Ozolnieku vidusskolā, personām ar kustības traucējumiem: pārbūvēts ieejas mezgls; izbūvēts pacelājs; ierīkoti un speciāli aprīkoti atsevišķi sanitārie mezgļi vairākos korpusos un stāvos. Piešķirts un aprīkots dzīvoklis personai ar kustības traucējumiem: aprīkots sanitārais mezgls, uzstādīta duša ar speciālu aprīkojumu un maisītāju; uzstādītas paplašinātās ieejas mezgļa durvis; izbūvēta uzbrauktuve. Veikta pacelāja izbūve (rekonstrukcija) sociālās aprūpes centrā „Zemgale”.
Pārgaujas novads	Vides pieejamība	Saistošie noteikumi Nr. 13 „Kārtība, kādā Pārgaujas novada pašvaldība sniedz palīdzību privāto ceļu sniega tīrīšanā trūcīgiem vientuļiem pensionāriem, trūcīgām vientuļām personām ar II grupas invaliditāti, personām ar I grupas invaliditāti un daudz bērnu ģimenēm.”
Pāvilostas novads	Cits	Brīvprātīgo līdzcilvēku pašreizējais darbs ikdienas rūpēs.
Pļaviņu novads	Vides pieejamība	Dzīvojamajā daudzdzīvokļu mājā tika ierīkota I grupas invalīdam atsevišķa uzbrauktuve. Ģimnāzijā ierīkots lifts, kas nodrošina iespēju nokļūt jebkurā stāvā. Aprūpes iestādē ir pacelājs, kas atvieglo iemītnieku nokļūšanu ārā.
Preiļu novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Papildu likumā noteiktajām personām Preiļu novada dome sniedz palīdzību, izīrējot sociālos dzīvokļus atsevišķi dzīvojošiem invalīdiem, kuriem nav apgādnieku.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Sociālā dienesta Dienas centra jauniešu ar īpašām vajadzībām grupa (iespēja vecākiem saglabāt darba tiesiskās attiecības).
Priekules novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Noorganizēta atbalsta grupu cilvēkiem ar invaliditāti. Atbalsta grupas galvenais mērķis ir: attīstīt sociālās atstumtības riska grupas – cilvēku ar invaliditāti motivāciju iesaistīties sabiedriskajā dzīvē, mācīties apgūt jaunas prasmes un attīstīt iepriekš apgūtās, dot iespēju savstarpēji kontaktēties sociāli mazāk aizsargātajiem, palielinot viņu ticību sev, uzlabojot viņu zināšanas. Grupu vada sociālais darbinieks.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Priekuļu novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā Adaptācija un rehabilitācija	Nodrošināta sociālā aprūpe mājās tiem cilvēkiem, kuri paši nespēj sevi aprūpēt un nodrošināt savas pamatvajadzības. Izveidots dušas/veļas mazgāšanas pakalpojums, kuru var izmantot personas ar invaliditāti. Izveidots Sociālo pakalpojumu centrs, kurā no 2012.gada 1.marta tiek realizēta sociālās rehabilitācijas programma, kuras ietvaros (arī cilvēki ar invaliditāti) tiek nodrošinātas veselību veicinošas un brīvā laika pavadīšanas aktivitātes, jaunu prasmju, iemaņu pilnveidošana un apgūšana, personības izglītošanās, kur galvenais akcents, gan individuāli, gan izmantojot grupu darba formas vērsts uz pašapziņas paaugstināšanu, pozitīvu resursu meklēšanu, akcentēšanu, informācijas sniegšanu, izolētības mazināšanu un sociālo kontaktu veidošanu un ticības sev un savām spējām paaugstināšanu, veicināta cilvēku integrācija sabiedrībā un sniegta palīdzība darba atrašanā. Cilvēki, atbilstoši izstrādātajam individuālajam sociālās rehabilitācijas plānam, var saņemt sociālā darbinieka un sociālā rehabilitētāja pakalpojumus, piedalīties psiholoģiskā atbalsta grupās un mākslas terapijas grupās, saņemt individuālas psihologa konsultācijas, piedalīties fiziskajās aktivitātēs (vingrošana, nūjošana), saņemt individuālas fizioterapeita konsultācijas un relaksējošu masāžu seansus, piedalīties kouča/karjeras konsultanta vadītās grupās, apgūt datormaņas, kā arī jauki pavadīt kopā brīvo laiku izglītojoties un piedaloties radošās un tematiskās darbnīcās, un iesaistoties brīvprātīgajā darbā.
	Nodarbinātība	Priekuļu novada pašvaldībā un struktūrvienībās tiek nodarbinātas arī personas ar invaliditāti.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Sabiedrības aktīvas novecošanas, t.sk. personu ar invaliditāti dzīves kvalitātes paaugstināšanā, pēdējos trīs gados pašvaldība ir veikusi šādus pasākumus: veicināta veselīga novecošanās, tiek organizētas dažādi sporta pasākumi, piem., sporta spēles, kurās piedalās arī cilvēki ar invaliditāti, iekārtota nūjošanas aktivitātēm piemērota trase, izveidoti veloceliņi, Saules parks pastaigām un Veselības taka, sniegts atbalsts peldbaseina maksas daļējai segšanai, lai novada pensionāri, t.sk. cilvēki ar invaliditāti, kuri ir pensijas vecumā, varētu apmeklēt baseinu, nodrošināta iespēja piedalīties pašdarbībā, nodrošināta telpu pieejamība invalīdu aktivitāšu vajadzībām, nodrošinātas bezmaksas vingrošanas nodarbības senioru interešu grupai „Mežrozītes”, kurā var piedalīties arī personas ar invaliditāti, organizēti Ziemassvētku pasākumi bērniem, t.sk. arī bērniem ar invaliditāti, sarūpētas saldumu paciņas un apciemoti novadā dzīvojošie 1.grupas invalīdi.
Individuālā pārvietošanās	Tiek nodrošināti specializētā transporta pakalpojumi bērnu ar smagiem funkcionāliem traucējumiem nokļūšanai uz/no izglītības iestādēm.	
Raunas novads	Vides pieejamība	Izlīmētas atstarojošas lentes, neslīdoši pakāpieni, trotuāri ir piemēroti invalīdiem un māmiņām ar ratiņiem, apgaismojums ir trotuāru malās, kaisīšana slidenā laikā.
	Izglītība	Mūziklītība dienas centrā „Žēlsirdība”, mājamācība – pedagogs tiek vests ar pašvaldības transportu.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Rēzeknes novads	Izglītība Adaptācija un rehabilitācija Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	<p>Bērnu ar īpašām vajadzībām integrēšana vispārējās izglītības iestādēs un iekļaušanu sabiedrībā, atbalsts vecākiem.</p> <p>Sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām:</p> <p>1) ar bērnu invalīdu biedrība „Eņģeļi ar mums” sadarbība kopš 2012.gada.</p> <p>2012., 2013., 2014. gadā ir noslēgti sadarbības līgumi starp Rēzeknes novada pašvaldību un biedrību „Eņģeļi ar mums” sadarboties atpūtas, izglītojošo un veselības nostiprināšanas pasākumu organizēšanā Rēzeknes novadā, lai sasniegtu katra līdzēja interesēm atbilstošu mērķi – Rēzeknes novada bērnu ar īpašām vajadzībām un viņu ģimeņu garīgais un materiālais atbalsts. 2012.gadā paredzētajām aktivitātēm:</p> <p>Ls 500,00 līdzfinansējums (Izglītības pārvaldes budžets) bērnu invalīdu atpūtas un rehabilitācijas diennakts nometnei (kopā ar vecākiem): izglītojošie pasākumi vecākiem, radošās darbnīcas, veselības nostiprināšanas procedūrām bērniem, ēdināšanas un telpu īres pakalpojumiem.</p> <p>2013.gadā paredzētajām aktivitātēm:</p> <p>Ls 1550,00 finansējums (Izglītības pārvaldes budžets) divām bērnu invalīdu atpūtas un rehabilitācijas diennakts nometnēm (kopā ar vecākiem): izglītojošie pasākumi vecākiem, radošās darbnīcas, veselības nostiprināšanas procedūrām bērniem, ēdināšanas un telpu īres pakalpojumiem.</p> <p>2014.gadā paredzētajām aktivitātēm:</p> <p>EUR 2350,00 (no IP budžeta) un EUR 639 (no Sociālā budžeta). KOPĀ – EUR 2989:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bērnu invalīdu atpūtas un rehabilitācijas dienas nometnei un 3 dienu atpūtas un rehabilitācijas pasākumiem, t.sk. izglītojošie pasākumi vecākiem, radošās darbnīcas, veselības nostiprināšanas procedūrām bērniem, ēdināšanas un telpu īres pakalpojumiem (abi pasākumi kopā ar vecākiem). • kanisterapijas nodarbības bērniem invalīdiem kopā ar vecākiem; • brauciens uz Ziemassvētku pasākumu Rīgas cirkā; • Ziemassvētku radošās darbnīcas „Piparkūku darbnīca” un „Stiprie rūķi” kopā ar vecākiem. <p>2) ar invalīdu un viņu draugu biedrību „Impulss”. Ik gadu tiek sniegts materiālais atbalsts gan biedrības darba nodrošināšanai, gan dažādu pasākumu organizēšanai.</p> <p>3) ar Neredzīgo biedrību. Ik gadu tiek sniegts materiālais atbalsts gan biedrības darba nodrošināšanai, gan dažādu pasākumu organizēšanai.</p> <p>4) Ar nedzirdīgo biedrību. Ik gadu tiek sniegts materiālais atbalsts gan biedrības darba nodrošināšanai, gan dažādu pasākumu organizēšanai.</p> <p>5) ar Invalīdu biedrību. Ik gadu tiek sniegts materiālais atbalsts gan biedrības darba nodrošināšanai, gan dažādu pasākumu organizēšanai.</p>
Rēzeknes pilsēta	Vides pieejamība	Katru gadu tiek organizēta sociālā akcija invalīdu mājokļa vides pielāgošanā. Akcijas laikā tiek veikti šādi darbi: ierīkoti rokturi sanitārajās telpās, margas kāpņu telpās, veikti trotuāra seguma remontdarbi, nobrauktuvju ierīkošana, durvju aiļu paplašināšana, piemājas celiņu sakārtošana, iegādātas tehniskās

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		<p>palīgierīces sanitārajām telpām u.c. vides pielāgošanas darbi.</p> <p>Mājokļa vides pielāgošana ir pašvaldības laba griba, katru gadu tiek organizēta akcija, kurā var pieteikties personas ar 1. un 2. grupas invaliditāti. Personu iesniegumu izvērtēšanai tiek izveidota darba grupa, kuras sastāvā tiek iekļauti dažāda veida speciālisti. Darba grupa izvērtē personu iesniegumus, veic apsekošanu dzīvesvietā. Akcijas laikā klientiem tiek piedāvāti dažādi tehniskie palīgīdzekļi, lai atvieglotu dažādu manipulāciju veikšanu mājās apstākļos.</p>
	Adaptācija un rehabilitācija	Pašvaldība apmaksā uzturēšanās izdevumus vecākiem vai citām pavadošām personām, kuras pavada bērnu ar īpašām vajadzībām vecumā no 5 līdz 18 gadiem uz medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanu SIA "Rehabilitācijas centrs "Rāzna"".
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ik gadu tiek rīkotas sporta spēles personām ar īpašām vajadzībām.
Rīgas pilsēta	Vides pieejamība	<p>Kopš 2013.gada Rīgas domei ir noslēgts sadarbības līgums ar Nodibinājumu „Invalīdu un viņu draugu apvienība APEIRONS” par konsultācijām vides pieejamības prasību ieviešanai un pilsētvides uzlabošanai Rīgas pilsētas pašvaldībā.</p> <p>Dažādām ārstniecības, izglītības un sabiedriskajām ēkām veikta infrastruktūras pielāgošana:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NVO namā Laimdotas ielā 42, Rīgā, pārveidots 1.stāvs – ierīkoti pandusi pie ieejas un izveidota personām ar invaliditāti piemērota tualete; - Rīgas 1. Slimnīcas 22 korpusa ģimenes ārstu prakses – ielikts pacēlājs pie ieejas un izveidota invalīdu tualete; izveidotas speciālās invalīdu margas (lenteri); - Rīgas 1. Slimnīcas 23 korpusa - lifts, aprīkots ar personām ar invaliditāti piemērotiem sanitārajiem mezgliem, izveidotas speciālās invalīdu margas (lenteri); - Pamatskola „Rīdze” – personām ar invaliditāti piemēroti sanitārie mezgli, lifts; - Pirmsskolas izglītības iestāde „Austriņa” aprīkota ar pacēlāju un pandusu; - Rīgas 74. vidusskola Induļa ielā 4 – ierīkoti vertikālie pacēlāji, pandusi un personām ar invaliditāti piemērotas tualetes; - Ēka Aviācijas ielā 15, Rīgā, bijusi skola - ierīkoti invalīdu vertikālie pacēlāji, pandusi un tualetes; - Vakara/maiņu skolā Sīmaņa ielā 14 – ierīkoti personām ar invaliditāti paredzēti vertikālie pacēlāji, pandusi un tualetes; - Rīgas 45. vidusskola Teikā – ierīkoti personām ar invaliditāti paredzēti vertikālie pacēlāji, pandusi un tualetes.
	Līdzdalība politiskajā un sabiedriskajā dzīvē	Kopš 2007.gada Rīgas pilsētas pašvaldībā darbojas Personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju konsultatīvā padome, kuras mērķis ir veicināt personu ar invaliditāti pilsonisko līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, kā arī sadarbību starp personas ar invaliditāti pārstāvošajām nevalstiskajām organizācijām un Rīgas pilsētas pašvaldību. Padomes sastāvā ir Rīgas domes deputāti, Rīgas domes labklājības departamenta un vairāk kā 20 personu ar invaliditāti nevalstisko organizāciju pārstāvji. Padomi vada Rīgas domes Sociālo jautājumu komitejas priekšsēdētājs. Katru gadu notiek vismaz 3 Padomes sēdes,

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	<p>kurās tiek izskatīti jautājumi, kas ir aktuāli personām ar invaliditāti Rīgas pilsētas pašvaldībā.</p> <p>Pašvaldība organizē dažādus sporta pasākumus cilvēkiem ar speciālām vajadzībām, pa gadiem mainot sporta veidus. Pārskata periodā ir organizētas šādas sacensības:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rīgas atklātais čempionāts šahā un dambretē cilvēkiem ar speciālām vajadzībām (2011., 2012.g.) 2. Rīgas atklātais čempionāts pauverliftingā cilvēkiem ar speciālām vajadzībām (2011., 2012.g.) 3. Rīgas atklātais čempionāts galda tenisā cilvēkiem ar speciālām vajadzībām (2011.g.) 4. Rīgas atklātais čempionāts šautriņu mešanā cilvēkiem ar speciālām vajadzībām (2011., 2012.g.) 5. Invalidu sporta diena „Nāc un sporto sev par prieku” (2011., 2012.g.) 6. Rīgas XXVII atklātais čempionāts vieglatlētikā cilvēkiem ar speciālām vajadzībām (2011.g.) <p>Rīgas pašvaldība katru gadu sumina labākos sportistus no Rīgas, kopš 2011.gada „Rīgas sporta laureāts” ir ieviesta nominācija „Labākais sportists paraolimpiskajā sportā”.</p> <p>Rīgas pašvaldība finansiāli atbalsta cilvēku ar speciālām vajadzībām amatieru kolektīvus. IKSD finansē amatierkolektīvu vadītājus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2 vadītājus Latvijas Nedzirdīgo Savienības kultūras nama „Rītausma” kolektīviem (K/n “Rītausma” deju kolektīvs un K/n „Rītausma” drāmas ansamblis) 2. 8 vadītājus un 4 kormeistus/koncertmeistus Latvijas Neredzīgo biedrības Strazdumuižas kluba kolektīviem (senioru jauktais koris JOLANTA, Strazdumuižas Pūtēju orķestris, bērnu vokālais ansamblis CIELAVIŅA, sieviešu vokālais ansamblis RUDENS ROZE, vīru vokālais ansamblis SENOZOLS, bērnu deju kolektīvs STRAZDULĒNI, vokāli instrumentālais ansamblis EPSILONS, Strazdumuižas drāmas un dzejas teātris).
Rojas novads	Cits	<p>Pašvaldība ir atradusi iespēju izveidot multifunkcionālu centru, kurā ikdienā darbojas gan pašvaldības sociālā dienesta darbinieki, sniedzot pakalpojumus dažādām mērķa grupām, tostarp invalīdiem, gan šajās telpās darbojas arī invalīdu biedrība, kura aptver lielāko daļu novada invalīdu. Šajā modelī pašvaldības piešķirtie līdzekļi nevalstiskajai organizācijai tiek izlietoti ļoti pārskatāmi un mērķtiecīgi – novada invalīdu atbalstam. Sabiedriskā organizācija ir aktīva, jo tai tiek nodrošināti visi priekšnosacījumi veiksmīgai darbībai – telpas, aprīkojums, apmaksāti komunālie pakalpojumi, profesionālu darbinieku atbalsts, konsultācijas, praktiska palīdzība u.c. Savukārt, pašvaldības ieguvums ir tas, ka var mērķtiecīgāk apzināt invalīdu vajadzības, organizēt un sniegt invalīdu vajadzībām atbilstošus pakalpojumus, aktīvi iesaistot pašus invalīdus.</p>
Rugāju novads	Individuālā pārvietošanās	Bērnu-invalīdu nogādāšana uz skolu un atpakaļ uz dzīvesvietu ar pašvaldības transportu.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Tiek organizēts tradicionāls starpnovadu pasākums ”Kopā roku rokā” bērniem ar speciālām vajadzībām (invaliditāti) Rugāju novada Eglaines pamatskolā. Pasākuma mērķis ir palīdzēt bērniem ar speciālām vajadzībām iekļauties sabiedrībā. Pasākuma laikā bērni prezentē savu skolu, rādot dažādus priekšnesumus.
Rundāles novads	Adaptācija un rehabilitācija	Regulāras drāmas terapijas nodarbības, sociālie pabalsti, tehnisko palīgīdzekļu nodrošinājums (ratiņkrēsli, kruķi u.c.).

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ikgadējas labdarības akcijas, dalība sporta sacensībās.
Salacgrīvas novads	Vides pieejamība	Ainažu pilsētas doktorātā, kurš atrodas ēkas otrajā stāvā, izbūvēts pacelājs.
Salas novads	Vides pieejamība	Vidusskolā un Bāreņu namā ir ierīkoti lifti, lai personas ar kustību traucējumiem nokļūtu otrajā stāvā.
Salaspils novads	Vides pieejamība	Mobilā kāpurķēžu pacelāja iegāde.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Vienreizējie pabalsti personām ar invaliditāti, sociālo pabalstu un pakalpojumu klāsta paplašināšana.
	Individuālā pārvietošanās	Specializētā transporta iegāde (personu ar invaliditāti pārvadāšanai, t.sk. bērnu).
	Cits	Dienas centra personām ar invaliditāti izveide un pakalpojumu paplašināšana 2 gadu garumā, telpu nodrošināšana invalīdu biedrību darbībai.
Saldus novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Projekts „Bērnu antisociālās uzvedības mazināšana: agrīnās preventīvas modeļi”, kura mērķis: izstrādāt un ieviest praksē metodiku bērnu sociālās uzvedības risku agrīnai noteikšanai un novēršanai.
	Izglītība	Novada pašvaldības teritorijā ir speciālais bērnudārzs.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	2013.gads- Saldus novada pašvaldības projektu fonda finansēts projekts „Bērnu rotaļu laukuma izveidošana”. Iegādāts pārvietojams rotaļu laukums pirmsskolas vecuma bērniem un uzstādīts Saldus SPII „Cerība” teritorijā. Projekts „Sportisks bērns- vesels bērns”, kura rezultātā tiek gatavota (vajadzības gadījumā pārvietojama) sporta iekārta, kuru paredzēts uzstādīt Saldus SPII „Cerība” teritorijā. Iekārta ir daudzfunkcionāla un domāta bērniem no 5-8 gadu vecuma.
Saulkrastu novads	Vides pieejamība	2014.gada laikā pašvaldība ir iezīmējusi vairākas, speciāli invalīdiem paredzētas auto stāvvietas. Pie oficiālajām pludmalēm ir nodrošināta pieeja jūrai cilvēkiem ar kustību traucējumiem – ir nodrošināta gan noeja pludmalei, gan laipas jūras smiltīs, lai cilvēki ar kustību traucējumiem spētu aiziet līdz ūdenim. Saulkrastu slimnīcā ir izbūvēts lifts, lai atvieglotu pārvietošanos cilvēkiem ar kustību traucējumiem.
	Izglītība	Skolās tiek integrēti bērni ar kustību traucējumiem un mācīšanās grūtībām. Saulkrastu vidusskolā ir atvērta viena speciālā mācību programma bērniem ar garīgās veselības traucējumiem. Šobrīd ir licenzēta arī otrā speciālās izglītības programma, kuru vēl nevar īstenot, jo nav atrasts speciālais pedagogs, kurš vēlētos šo mācību programmu īstenot.
Sējas novads	Vides pieejamība	Sējas novada domes telpās, kurā atrodas ģimenes ārsts un bibliotēka, izbūvēts lifts. Sējas novada Pabažu pakalpojumu centrā, kur atrodas ģimenes ārsts, bibliotēka un sociālais darbinieks, izbūvēta uzbrauktuve. Sējas novada divi kultūras nami ir pieejami personām ar invaliditāti. Sējas pamatskolā ir iespēja iebraukt personām ar invaliditāti. Sējas novada sporta centrs ir pieejams personām ar invaliditāti. Divām ģimenēm, vienā - bērns invalīds ir pielāgots mājoklis.
	Izglītība	Mūžizglītības jomā novadā tiek rīkoti kursi, kuros var iesaistīties personas ar invaliditāti. 2014. gadā rīkoti datorapmācību kursi, angļu valodas kursi un ir iespēja Sējas kultūras namā piedalīties ārstnieciskās

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		vingrošanas nodarbībās.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Biedrība "Mēs Sējai" 2014. gadā ir realizējusi vairākus projektus: aktīvā sporta inventāra iegāde, velomaršruta izveide, bērnu istabas izveide Sejas bibliotēkā, galda spēļu iegāde. Visos realizētajos projektos var iesaistīties personas ar invaliditāti.
Siguldas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pašvaldība līdzfinansē projektus, kuri ir izstrādāti cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitātes uzlabošanai. Pašvaldība nodrošina asistenta pakalpojumus biedrībās, kuras sniedz pakalpojumus cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.
	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldība apmaksā transporta izdevumus cilvēkiem ar invaliditāti nokļūšanai uz sporta sacensībām.
	Izglītība	Pašvaldība vispārīzglītojošā skolā nodrošina 4 speciālās izglītības klases bērniem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un pirmsskolas izglītības iestādē ir izveidota speciālās izglītības grupa. Pašvaldība nodrošina asistenta pakalpojumus pirmsskolas izglītības iestādēs.
	Adaptācija un rehabilitācija	Pašvaldība sadarbojoties ar biedrībām "Cerību spārni" un "Aicinājums Tev" pērk sociālās rehabilitācijas pakalpojumus un Dienas aprūpes centra pakalpojumus.
	Nodarbinātība	Pašvaldība sadarbojoties ar biedrībām "Cerību spārni" un "Aicinājums Tev" pērk nodarbinātības pakalpojumus (specializētās darbnīcas).
Skrīveru novads	Vides pieejamība	Pašvaldība iegādājusies speciālu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām paredzētu transportēšanas līdzekli (mobilo pacēlāju), lai šādi cilvēki izkļūtu no savas dzīvesvietas, apmeklētu pasākumus un būtu sabiedrības locekļi.
Skrundas novads	Vides pieejamība	Pašvaldības daudzdzīvokļu mājā līdzfinansēta pandusa izbūve, rokturu uzstādīšana kāpņutelpā, rekonstruējot sociālo dzīvojamu māju 2009.gadā, tika pilnībā izbūvēts dzīvoklis invalīdam, papildus ar atsevišķu ieeju ēkā.
Smiltenes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	„Mājas aprūpes” pakalpojumu nodrošina Latvijas Samariešu apvienība (drošības poga, aprūpes automašīna, kurā ir duša, veļas mazgāšana, kāju pēdu aprūpe).
Stopiņu novads	Vides pieejamība	Pēc personas lūguma pašvaldība, sadarbojoties ar pašvaldības aģentūru „Saimnieks,” izveido, pielāgo esošās kāpņu telpas, izveidojot nobrauktuvi, personām, kuras lieto ratiņkrēslu.
	Nodarbinātība	Divām personām pēc subsidētās darba vietas izveides tika nodrošināts algots darbs pašvaldības barībā laika pavadīšanas Dienas centros
Strenču novads	Vides pieejamība	Visās pašvaldības ēkās, kurās ir veikti remontu (kultūras nami Sedā un Strenčos), Saieta nams, Tautas interešu centrs, Medību nams), ir izbūvētas uzbrauktuves un tualetes cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Strenču pilsētas bibliotēkā, kas atrodas otrajā stāvā, personām ar kustību traucējumiem izbūvēts lifts.
	Individuālā pārvietošanās	Pašvaldība dod transportu personām ar invaliditāti, nokļūšanai uz pasākumiem. Ģimenēs, kurās ir bērni, tiek piešķirts transports, piemēram, nokļūšanai pēc ratiņkrēsla, uz slimnīcu, rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanai, vizītē pie ārsta.
	Nodarbinātība	Bibliotēkā strādā darbinieks ar kustību traucējumiem.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Sociālais dienests sadarbojas ar Biedrību „Atbalsts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām” pasākumu organizēšanā, piemēram, sporta spēles.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
Talsu novads	Vides pieejamība	Palīdzība bērna invalīda ģimenei pielāgot mājokli – pārceļšanās no otrā stāva uz pirmo, ierīkota uzbrauktuve.
	Individuālā pārvietošanās	Nodrošināts transports nokļūšanai uz atbalsta grupas nodarbībām Sabīlē.
Tukuma novads	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Tukuma novada pašvaldībā ir attīstīts biedrību un nodibinājumu tīkls, kas saņem regulāru pašvaldības atbalstu un ikgadēju finansiālu palīdzību. Līdz ar to iedzīvotāji atbilstoši savām vēlmēm un spējām tiek iesaistīti dažādās aktivitātēs. Labs pamats biedrību un nodibinājumu darbībai ir viņu izmantošanā nodotā ēka Talsu ielā 20. Tas dod iespēju biedrībām komunicēt savā starpā, sniegt savstarpēju palīdzību projektu rakstīšanā. Biedrības ar savu līdzfinansējumu organizē gan tematiskas lekcijas sporta un veselīga dzīvesveida popularizēšanai, gan izglītojošus pasākumus novada iedzīvotājiem, gan pasākumus noteiktām mērķa auditorijām, gan piedalās lielāka mēroga novada pasākumu organizēšanā. Novada pašvaldība atbalsta ar līdzfinansējumu biedrību iesniegtos pieteikumus dažādos fondos. Visas minētās darbības veicina biedrību un nodibinājumu aktīvu darbošanos un veiksmīgu sadarbību ar novada pašvaldību, kā arī novadā tiek dibinātas jaunas biedrības un nodibinājumi.
	Cits	Tukuma pašvaldībā ir stiprs sociālais dienests ar plašu pakalpojumu klāstu un sakārtotu pabalstu sistēmu, kas vērsta uz indivīdu un viņa specifiskajām vajadzībām.
Vaiņodes novads	Individuālā pārvietošanās	Tiek sniegts transporta pakalpojums.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Ir pieejams alternatīvais sociālās aprūpes pakalpojums. Tiek piešķirti vienreizēji sociālie pabalsti.
Valkas novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Valkas novadā darbojas apvienība cilvēkiem ar īpašām vajadzībām „Kastanis”, kuras mērķis ir apzināt un palīdzēt iesaistīt cilvēkus ar īpašām vajadzībām integrēties sabiedrībā, celt cilvēku garīgo tonusu, jo daudzi biedrības biedri ir vientuļi, kuriem ikdienā nav tuvu cilvēku, ar kuriem kontaktēties. Uzmanība tiek pievērsta izglītības līmeņa paaugstināšanai, tāpēc tiek plānotas dažādas lekcijas un tikšanās, kā arī praktiskas nodarbības dažādās jomās. Ar to tiek veicināta senioru dzīves kvalitāte, sekmēta jaunu iemaņu un prasmju apguve. Tiek domāts arī par fiziskajām aktivitātēm un sporta nodarbībām. Paredzētas dažāda veida konsultācijas, gan medicīniskajā, gan sociālajā jomā. Iespēju robežās tiek risināts jautājums par tehnisko palīgīdzekļu iegādi vai nomu.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Apvienībā cilvēkiem ar īpašām vajadzībām „Kastanis” notiek kultūras pasākumu apmeklējumi, braucieni uz teātri, ekskursijas, radošās darbnīcas floristikā, rotu izgatavošanā, adīšanā, tamborēšanā, stikla apgleznošanā, izgatavoto darbu izstādes u.c. Biedrība „Atbalsts cilvēkiem ar īpašām vajadzībām” piedalās dažādās sporta sacensībās gan Latvijā, gan Igaunijā, organizē kultūras pasākumus – ekskursijas pa Latviju, teātru, koncertu, izstāžu apmeklējumus, nodarbojas ar rokdarbiem, rīko izstādes.
Valmieras pilsēta	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Pašvaldība deleģē Valmieras Invalīdu biedrību „Atspēriens”: -organizēt aktivitātes, kas saistītas ar personu ar invaliditāti iesaistīšanu sociālajās aktivitātēs, mazinot sociālās atstumtības riskus un veicinot invalīdu funkcionēšanas spēju saglabāšanu un uzlabošanu, tiesības uz cilvēka pašcieņas un sadzīves apstākļu uzlabošanas vajadzību apmierināšanu,

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		-apzināt personas, kuras būtu atbilstošas veikt asistenta pakalpojumus personām ar invaliditāti, -veikt organizētajās aktivitātēs iesaistīto personu ar invaliditāti uzskaiti, vērtēt un analizēt informāciju par iespējām Valmieras pilsētā sociālās atstumtības riskam pakļautām iedzīvotāju grupām, un proti, invalīdu iespējām piedalīties aktivitātēs, kas saistītas ar pašaprūpes un sociālo iemaņu uzturēšanu, un nodrošināt to pieejamību sabiedrībai.
	Adaptācija un rehabilitācija	Pašvaldība deleģē nodibinājumu „Fonds „Iespēju tilts””: -organizēt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu personām ar invaliditāti -veikt sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņēmēju uzskaiti, vērtēt un analizēt informāciju par sociālās rehabilitācijas pakalpojuma personām ar invaliditāti saņemšanas iespējām Valmieras pilsētā un nodrošināt to pieejamību sabiedrībai.
	Līdzdalība politiskajā un sabiedriskajā dzīvē	Valmieras Sociālo lietu konsultatīvā padomes izveidošana ar mērķi sekmēt sociālo pakalpojumu attīstību Valmieras pilsētā un aktivizēt dialogu starp pašvaldību un vietējiem dažādu sociālo grupu pārstāvjiem, veicinot viedokļu apmaiņu un lēmumu pieņemšanu.
Varakļānu novads	Adaptācija un rehabilitācija	Izveidots alternatīvās aprūpes centrs.
Vārkavas novads	Individuālā pārvietošanās	Personas ar 1. un 2. grupas invaliditāti saņem transporta pakalpojumus, kurus finansē no pašvaldības budžeta.
	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	Tiek izmantoti asistenta-pavadoņa pakalpojumi, līdz ar to uzlabojas personas ar invaliditāti integrācija sabiedrībā. Pašvaldība piedāvā un iesaista darboties projektos, ja to atļauj personas veselības stāvoklis.
Vecpiebalgas novads	Vides pieejamība	Visus jaunus pašvaldības projektus realizējot, tiek paredzēta telpu pielāgošana personām ar invaliditāti – nodrošināta pieejamība un aprīkošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām.
	Individuālā pārvietošanās	Cilvēkus ar invaliditāti pie mediķiem vai uz DEAK izvadāšanu nodrošina Sociālais dienests ar savu transportu.
	Cits	Nepieciešamības gadījumā personas ar invaliditāti Sociālā dienesta amatpersonas apmeklē dzīves vietā.
Vecumnieku novads	Vides pieejamība	Vienai personām ar kustību traucējumiem (ratiņkrēslā), ierīkots pacēlājs dzīvojamās mājas kāpņu telpā, lai personas varētu nokļūt uz darba vietu un integrēties sabiedrībā.
	Nodarbinātība	Pašvaldībā strādā persona ar kustību traucējumiem ratiņkrēslā un redzes invalīds.
Ventspils novads	Individuālā pārvietošanās	Pagastu pārvaldes nodrošina transportu personām ar invaliditāti nokļūšanai līdz ārstiem speciālistiem pilsētā, kā arī saņemt citus pakalpojumus.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Pašvaldība apmaksā dienas centra pakalpojumus bērniem ar īpašām vajadzībām, organizēta ekskursija bērniem ar īpašām vajadzībām, organizētas ekskursijas senioriem un personām ar invaliditāti.
Ventspils pilsēta	Vides pieejamība	Infrastrukturā pieejamība: zemās grīdas sabiedriskais transports, īpaši pielāgota ielu infrastruktūra (ar skaņas signālu aprīkotas luksoforu sistēmas, daudzviet pilsētā ietvju malas iezīmētas kontrastējošā krāsa, izbūvētas pazeminātās ielu apmales, ceļa zīmju stabi, pēc nepieciešamības, atbilstoši universālā dizaina principiem, ir marķēti ar kontrastējošas krāsas marķējumu), visas sabiedriskās ēkas pieejamas personām ar kustību traucējumiem. Pilsētas sabiedriskais transports ir nodrošināts ar zemās grīdas autobusiem.

Pašvaldība	Labās prakses piemēra tēma	Labās prakses piemēra apraksts
		<p>Autobusi, kas kursē pilsētā, ir aprīkoti ar turēšanās stangām pasažieriem, kas cilvēkiem atvieglo iekāpšanu autobusā. Autobusi pielāgoti arī pasažieriem riteņkrēslos.</p> <p>Visas Ventspils bibliotēkas struktūrvienības ir pieejamas cilvēkiem ar kustību traucējumiem. Ventspils Galvenajā bibliotēkā uzstādīti specializēti palīglīdzekļi iedzīvotājiem ar redzes problēmām – dators ar ekrāna palielinošo un lasošo palīgprogrammu „Zoomtext” un elektroniskās teksta un attēla palielināšanas ierīces – video lupa un telelupa.</p> <p>Veikti infrastruktūras uzlabojumi Ventspils sociālās aprūpes namā „Selga”.</p> <p>Ventspils Ūdens piedzīvojumu parka lielajā un mazajā baseinā, kā arī Piejūras akvaparkā ir ierīkoti pacelāji, personu ar kustību traucējumiem iekļūšanai baseinā, iegādātas ierīces un aprīkojums, kas nodrošina vides pieejamību minētajos baseinos. Invalīdu un viņu draugu apvienības „Apeirons” rīkotajos konkursos par humānāko un videi draudzīgāko ēku atbalvojumu „Zelta krūķis” Ventspilī ir saņēmuši pieci objekti.</p>
	Individuālā pārvietošanās	Ventspils pilsētas pašvaldība nodrošina specializētā invalīdu transporta pakalpojumus. Pilsētas sabiedriskais transports ir nodrošināts ar zemās grīdas autobusiem. Autobusi, kas kursē pilsētā, ir aprīkoti ar turēšanās stangām pasažieriem, kas cilvēkiem atvieglo iekāpšanu autobusā. Autobusi pielāgoti arī pasažieriem riteņkrēslos.
	Izglītība	Ventspils bibliotēka īsteno šādus pilotprojektus, kas veicina ikviena cilvēka ar īpašām vajadzībām piedalīšanos un iesaistīšanos mācīšanās procesā: audio un e-apmācību kurss cilvēkiem ar redzes traucējumiem un „Cilvēkiem ar ierobežotām sociālās aktivitātes iespējām.”, „Bibliotēka dodas pie lietotāja” – senioru apmācība datora un interneta lietošanā dzīvesvietā.
	Līdzdalība kultūras dzīvē, atpūta, brīvā laika pavadīšana un sports	Ar pašvaldības finansiālu atbalstu regulāras sporta nodarbības – pedagoga vadībā tiek organizēta vingrošana personām ar īpašām vajadzībām. Lai pilnveidotu sportošanas iespējas brīvā dabā vairākos pilsētas parkos uzstādīti brīvdabas fitnesa trenāžieri, kas ikvienam pieejami bez maksas
Viesītes novads	Patstāvīgs dzīvesveids un iekļaušana sabiedrībā	<p>Caur Ziedot.lv tiek meklēti finansiāli līdzekļi personu ar invaliditāti dzīves vietas pielāgošanai, kā arī bērnu ar invaliditāti speciālās barības iegādei.</p> <p>Izveidota štata vieta Aprūpētājs (atbalsta persona, asistents ģimenēs ar bērniem), kura pārraudzībā ir piecas riska ģimenes ar bērniem, t.sk. ar bērniem ar invaliditāti. Mērķis ir riska ģimeņu ar bērniem aprūpe dzīvesvietā, nodrošinot palīdzību tai nepieciešamo sociālo prasmju apgūšanā. Katru ģimeni aprūpētājs apmeklē katru dienu, tajā uzturoties vismaz divas stundas.</p>
Viļakas novads	Vides pieejamība Cits	<p>Vairākās pašvaldības iestādēs ierīkoti pandusi. Visās publiskajās telpās nodrošinātas tualetes invalīdiem. Pie publiskām vietām pieejami interneta pieejas punkti. Daudzās publiskās vietās pie ieejām ēkā un gar sienām, pa kāpņu telpām iekārtotas atbalsta margas. Sociālās aprūpes un veselības aprūpes iestādēs istabām un kabinetiem, arī izglītības un kultūras iestādēm nav sliekšņu vai ir zemie sliekšņi.</p> <p>Gan invalīdu biedrības, gan visas novada NVO ik gadu saņem pašvaldības finansiālu atbalstu savām aktivitātēm pamatojoties uz pašvaldības nolikumu „Par finansējuma piešķiršanu reliģiskajām organizācijām, biedrībām”.</p>

